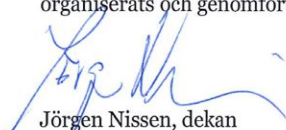

Självvärdering avseende utvärdering av Grundlära­r­pro­gram­met, in­rik­tn­ing fritidshem

Härmed inlämnas ovanstående rubricerad självvärdering till
Universitetskanslersämbetet. Arbetet med framställandet av självvärderingen har
organiserats och genomförts av företrädare för aktuell utbildning.

Jörgen Nissen, dekan

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Linköpings universitet

Yrkesexamen: Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem

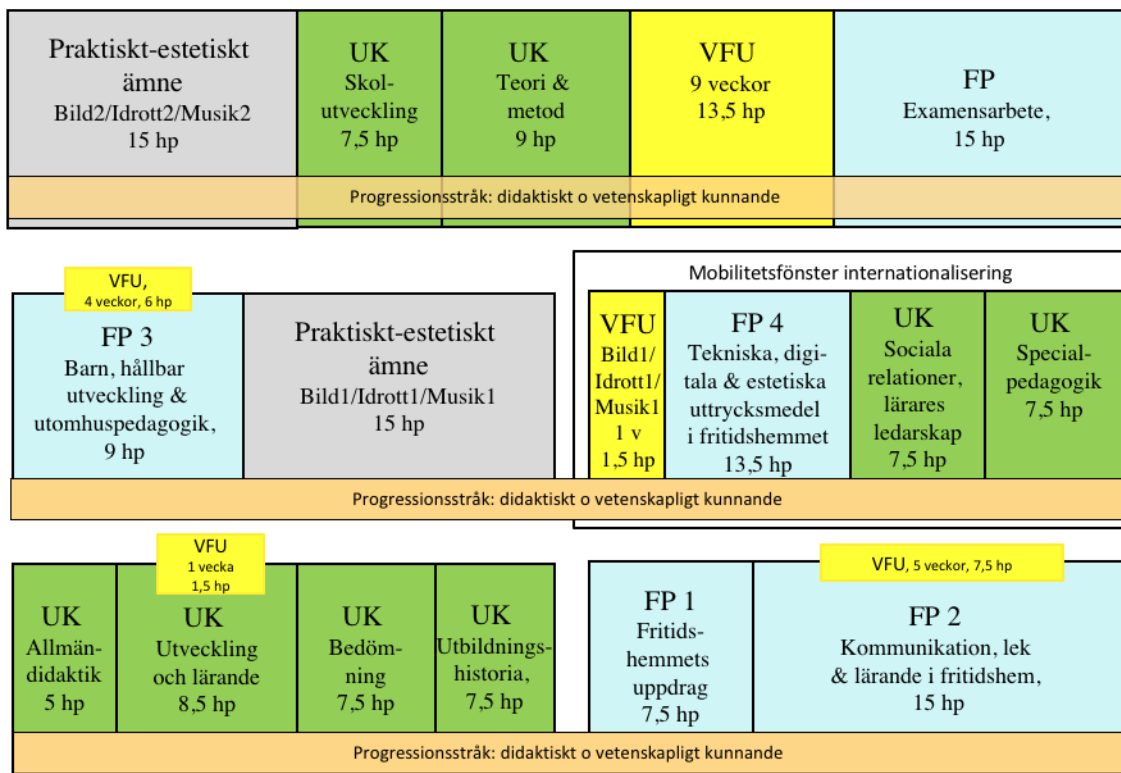
Beskrivning

I detta inledande avsnitt ges grundläggande information om Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem vid Linköpings universitet (LiU). Här beskrivs hur utbildningen förhåller sig till examensordningen, hur den är uppbyggd och hur dess delar relaterar till varandra. Vidare presenteras den modell som används vid självständigt arbete. Som grund för självvärderingen som helhet beskrivs också den organisation som byggts upp för att leda och kvalitetssäkra utbildningen.

Utformningen av Grundlärarprogrammets inriktning mot arbete i fritidshem vid LiU

Grundlärarprogrammet inriktning fritidshem har getts sedan 2011 vid LiU. I programmet finns 70 utbildningsplatser och antagning sker en gång per år. Utbildningen genomförs i enlighet med utbildningsplan och kursplaner, vilka följer de krav som ställs i högskoleförordningen, i LiUs utbildningsordning (Dnr LiU-2014-00528) och i området för Utbildningsvetenskaps (UV) egna beslut om utformning av utbildnings- och kursplaner (Dnr LiU-2015-01599). I utbildningsplanen finns den grundlärarexamen utbildningen leder till specificerad i relation till nationell referensram för examina. Figur 1 åskådliggör utbildningens studiegång.

Figur 1 Studiegång

Utbildningen omfattar kurser om 180 hp fördelade på 60 hp studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UK), 90 hp inom det fritidspedagogiska området (FP) och 30 hp praktisk-estetiskt ämne. I FP och praktisk-estetiskt ämne ingår 30 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU) fördelat under hela utbildningen (se figur 1). För att stärka studentens möjligheter att sammanlänka centrala dimensioner i lärararbetet görs VFU integrerat med övriga kurser. Kurserna i FP och i praktisk-estetiskt ämne innehåller ämnesdidaktiska moment som i sin tur relateras till UK-kurserna. Utbildningens olika delar knyts samman genom den avslutande VFU-perioden och examensarbetet. Nedan förtydligas vilka UK-kurser som behandlar det innehåll som föreskrivs i examensordningen. De sju områden (1-7) som enligt examensordningen ska ingå i den utbildningsvetenskapliga kärnan behandlas i följande åtta kurser: UK-Allmäändidaktik, 5 hp (2); UK-Utveckling och lärande 8,5 hp (4); UK-Bedömning och uppföljning för utveckling och lärande, 7,5 hp (6); UK-Utbildningshistoria, fritidshemets och skolans samhälleliga roll och värdegrund, 7,5 hp (1); UK-Sociala relationer, lärares ledarskap och redskap, 7,5 hp (5); UK-Specialpedagogik, 7,5 hp (4); UK-Skolutveckling och utvärdering, 7,5 hp (7); UK-Teori och metod, 9 hp (3).

I utbildningen ingår ett examensarbete i fritidspedagogik, om 15 hp som ska omfatta insamling, bearbetning och analys av empiriskt material (forskningsproduktion). Efter utredning och beslut inom UV rörande examensarbetets syfte och roll (Dnr LiU-2011-01845) kan det självständiga arbetet skrivas enskilt eller i par. Normen är pararbete, vilket möjliggör ett mer omfattande empiriskt material, kollektivt lärande och mer tid för återkoppling. Individuell examination säkerställs genom att varje student prövas på sin förmåga att presentera det vetenskapliga arbetet, motivera och argumentera för val och hantering av teori, metod och analys.

Organisation för ledning och kvalitetssäkring

Utbildningen är organisatoriskt placerad under området Utbildningsvetenskap (motsvarar fakultet). Området leds av *Styrelsen för Utbildningsvetenskap (SUV)* där områdets dekan är ordförande och där studeranderepresentanter utsedda av kåren ingår. SUV har i uppdrag att fördela resurser, att främja kvaliteten i UVs utbildningar och att i samverkan med rektor och övriga fakultetsstyrelser utveckla och tillämpa övergripande system för kvalitetsgranskning och kvalitetsutveckling. Vid LiU pågår nu implementeringen av ett nytt gemensamt kvalitetssäkringssystem, där all utbildning granskas under en sexårscykel (se beskrivning av LiUs modell för kvalitetssäkring under avsnitt Uppföljning, åtgärder och återkoppling).

Det löpande kvalitets- och utvecklingsarbetet sker på programnivå. En *programansvarig utbildningsledare (PUL)* leder och utvecklar inriktningen fritidshem, i samarbete med en rad olika funktioner och grupper vid kansliet för utbildningsvetenskap, och med lärare och administration vid de olika institutioner som utför utbildningsuppdrag.

Utbildningens fritidspedagogiska kurser leds och utvecklas på institutionsnivå av ett *fritidspedagogiskt råd (FP-råd)* som har det övergripande samordningsansvaret för kurserna i FP inom programmet. Motsvarande råd för den utbildningsvetenskapliga kärnan kallas *UK-råd*. En kontinuerlig dialog förs mellan kursansvariga för kurser som följer på varandra, i syfte att säkerställa vetenskaplig och didaktisk progression mellan kurserna men också för att få variation i fråga om undervisnings- och examinationsformer. Rådets studeranderepresentanter utses av kåren. Därtill finns ett *ämnesdidaktiskt forum* med särskilt uppdrag att stödja utbyte och samarbete mellan olika ämnesdidaktiska forskningsmiljöer inom UV. PUL sammankallar regelbundet FP-/ämnesansvariga, UK-ansvariga och studeranderepresentanter till programmöte. Syftet är att diskutera gemensamma frågor (t.ex. progression, VFU, examensarbete) och få till stånd ett erfarenhetsutbyte mellan olika ämnen för att stärka den röda tråden genom utbildningen.

För att tydliggöra att utbildningen styrs och genomförs med fokus på kvalitet, används ett beställar- och utförarsystem med tillhörande utvärdering. Riktlinjer och kvalitetskrav för samtliga kurser inom utbildningen uttrycks i en generell beställning av utbildningsuppdrag. SUV riktar därutöver kursspecifika beställningar till institutioner vid LiU (se vidare "Personal"), och dessa är kopplade till de anslag som fördelas för genomförande. Beställningar, inklusive de krav som ställs på utförandet, följs upp genom *årliga verksamhetsdialoger* mellan områdesledning (dekanat, controller, kanslichef, PUL) och kursgivande institutioner och genom *skriftliga utvärderingar av beställningarna och LiUs modell för kvalitetssäkring* (se vidare "Uppföljning, åtgärder och återkoppling").

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

I följande avsnitt ges inledningsvis en beskrivning av system som skapats för att säkerställa att antalet lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt. Därefter följer analys och åtgärder för kompetensutveckling, och analys och åtgärder för stabilitet och tillgänglighet vad gäller lärarresurser. Avslutningsvis analyseras bifogad lärartabell.

System för att säkerställa bemanning i relation till utbildningens volym, innehåll och genomförande

En grundprincip för lärarutbildningen vid LiU är att ta tillvara universitetets samlade kompetens. Beställning av utbildningsuppdrag inom lärarprogrammen vilar därför på en *kompetensinventering* med fokus på vilka miljöer vid LiU som har adekvat ämnes- och ämnesdidaktisk kompetens, vetenskaplig kompetens och yrkeserfarenhet inom relevant verksamhetsområde.

Med utgångspunkt i kompetensinventeringen bereds och fattas beslut om värd- och samarbetsinstitutioner för utbildningsuppdragen i grundlärarprogrammet inriktning fritidshem. I vissa fall involveras hela miljöer och i andra fall anlitas personer med nyckelkompetens. I UVs beställning av utbildningsuppdrag till värd- och samarbetsinstitutionerna uttrycks bl.a. att 1) bemanning av kurser ska utgå från kursens innehåll och inriktning, 2) lärare med ämnesdidaktisk kompetens ska knytas till kurserna, 3) kursmentor för det aktuella området/ämnet ska samverka med kursledning och övriga lärare kring kursernas förberedelse, genomförande och uppföljning, och 4) minst 50 % av undervisningen ska genomföras av disputerade lärare inom för ämnet relevanta kunskapsområden.

Beställningssystemet och kompetensinventeringen utgör härigenom viktiga styrmedel för att utbildningsuppdragen bemannas med lärare med adekvat kompetens som står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Analys och åtgärder för bemanning med adekvat vetenskaplig, professionsrelaterad och pedagogisk kompetens

Institutionerna ansvarar för att kvalitetskraven i beställningarna efterlevs och för att lärarnas kompetens inom område/ämne utvecklas såväl individuellt som kollegialt. Institutionerna följer upp lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling årligen genom *medarbetarsamtal*, uppföljning av *institutionsspecifika verksamhets- och kompetensförsörjningsanalyser*, *uppföljning av forskningsresultat* via publikationer, konferenser och seminarier, och genom *programmets egna uppföljningar och utvärderingar*. Den *sammantagna kompetensen* hos lärarna i relation till utbildningen följs upp av styrelsen för utbildningsvetenskap genom *beställningsutvärderingar*. UV har *verksamhetsdialoger* med institutionerna där analys av kompetenssituationen och eventuella behov av strategisk nyrekrytering behandlas årligen. UVs ledning för även en dialog med prefekter via *prefektmöten* vilket bidrar till spridning av goda exempel mellan institutionerna.

Konkreta åtgärder för kompetensutveckling

För att säkerställa adekvat kompetens hos verksamma lärare i utbildningen utförs en rad åtgärder vid värd- och samarbetsinstitutionerna. Vid *anställning* av nya lärare ställs *krav* på dokumenterad skicklighet i forskning och undervisning inom områden som är adekvata för de utbildningsområden som institutionen ansvarar för i lärarutbildningarna. En vanligt förekommande utvecklingsinsats inom utbildningens värd- och samarbetsinstitutioner är att avsätta *tid i tjänst* för disputerade adjunkter och lektorer att arbeta med

ansökningar om externa forskningsmedel. Institutionerna anordnar vidare *högre seminarier och föreläsningar* till vilka lärare bjuds in för att hålla sig uppdaterade inom aktuella forskningsområden och presentera utkast på vetenskapliga artiklar (se vidare *utbildningsmiljö*). Olika insatser skapas för att utveckla den kollegiala kompetensen, t.ex. *lärarträffar* och *internat* med fokus på pedagogiska eller forskningsfrågor. Kollegiala erfarenhetsutbyten syftar till att stärka kompetensen vad gäller bl.a. undervisning, kursansvar, examination och handledning. För att säkerställa nyanställda adjunkters kompetens har ett särskilt mötesforum, *Fritidspedagogiskt forum*, inrättats med syfte att diskutera forskning och aktuella frågeställningar inom det fritidspedagogiska området. Institutionerna skriver årligen verksamhetsberättelser om hur lärare deltagit i utrednings-, utvärderings- och utvecklingsuppdrag, praktikinriktad forskning, forskningscirklar, etc. Vidare uppmanas medarbetare att delta i nationella eller internationella *konferenser* för att presentera eller ta del av forskning och skapa vetenskapliga kontakter utanför LiU. PUL och lärare på programmet deltar kontinuerligt i det Nationella nätverket för fritidshemsutbildningar och är även aktiva som föreläsare och skribenter för exempelvis Skolverkets nationella kompetenssatsningar riktade mot lärare i fritidshem. Sammantaget bidrar ovan beskrivna aktiviteter till att undervisningen inkluderar forskning och visar på dess yrkesrelevans. Lärare får inom ramen för sin tjänst pedagogisk fortbildning inom ramen för Didacticum (LiUs centrum för pedagogisk och didaktisk utveckling) exempelvis kring kursdesign, kursutveckling och digitalt lärande. Även inom ramen för ämnesråden (UK och FP) pågår kollegialt pedagogiskt utvecklingsarbete exempelvis kring bedömningsformer och hur LiUs digitala lärplattform kan användas mer interaktivt i undervisningssituationer. De senaste åren har UV gjort en särskild satsning på undervisning om digitala verktyg för lärare i programmet. Mot bakgrund av att fritidspedagogik inte är ett välbeforskat område har särskilda satsningar genomförts för att utveckla forskningen inom området. De senaste åren har två doktorander och en licentiand antagits för att bedriva forskning specifikt mot fritidspedagogik.

Analys och åtgärder för en stabil och tillgänglig lärarresurs

Sedan årsskiftet 2017/2018 har kursspecifika beställningar inom utbildningen förlängts från 4 till 6 år (Dnr LIU-2017-03576) och uppdraget byter enbart institution om kompetensläget tydligt förändras på institutionen. Förändringen gynnar institutionernas arbete med att bygga starka utbildningsmiljöer och säkerställa att uppdragen utförs av en *stabil* uppsättning lärare som återkommande arbetar i kurserna. Institutionerna arbetar kontinuerligt med *tjänsteplanering* för att identifiera personalbehov inför kommande termin, där bemanning anpassas efter utbildningens volym och innehåll. Genom en detaljerad tjänsteplanering ges möjligheter att bemanna utifrån vetenskaplig och pedagogisk kompetens men också möjligheten att identifiera och rikta satsningar. En utmaning är att hantera bemanning av kurser då lärare erhåller externa forskningsmedel och behöver omfördela arbetstid från undervisning till forskning. Att uppdragen förläggs till institutioner med bred och samlad kompetens för uppdragen främjar en *tillgänglig* lärarresurs då det finns lärare med adekvat vetenskaplig och pedagogisk kompetens som kan ta över utbildningsuppdrag från kollegor, på såväl kort som lång sikt, då förändringar i lärarnas tjänsteplaneringar uppstår. Trots detta är bemanning och rekrytering en ständig utmaning. Institutionerna arbetar löpande med åtgärder på såväl lång som kort sikt, och strategiska diskussioner förs med såväl UVs ledning som rektor. Ytterligare en långsiktig satsning är att några adjunkter, inom ramen för sin kompetensutveckling, genomgår forskarutbildning.

Analys av bifogad lärartabell

Bifogad lärartabell visar att 45 lärare i nuläget utför uppdrag inom utbildningens UK-, FP- och VFU-kurser. Dessa tillhör Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier (ISV), Institutionen för beteendevetenskap och lärande (IBL) och Institutionen för tema (TEMA). Antalet lärare i utbildningen påverkas av beställningsmodellen som fokuserar på att kurserna ska bemannas med lärare som har spetskompetens inom aktuella ämnen och forskningsområden. Vissa lärare medverkar/undervisar i flera olika delar av programmet (t.ex. lärarna inom UK), medan andra medverkar mer koncentrerat inom ett specifikt område eller ämne. En fördel är att studenterna får tillgång till den spetskompetens som finns tillgänglig vid LiU, såväl inom ämnena som inom pedagogik, didaktik och metodik. En utmaning består av att balansera behovet av spetskompetens i utbildningen med behovet av kontinuitet som återkommande lärare kan bidra till. Vid avdelning Lärande, estetik och naturvetenskap (LEN) på ISV finns en grupp lärare som kan ses som kärnan i programmets personalstyrka och de arbetar både i UK-, FP- och VFU-kurser, vilket bidrar till stabilitet och tillgänglighet för studenterna (se bifogad lärartabell). Modellen innebär också att de

flesta lärare arbetar inom flera lärarprogram, och ibland sker också samläsning mellan institutionerna, vilket vi ser som en styrka. Det innebär att lärarna har kompetens i relation till ett bredare verksamhetsområde och kan förmedla en helhetssyn på yrket. Samläsning bidrar också till det interprofessionella lärandet vilket är en viktig förberedelse för arbetslivet.

Den bifogade lärartabellen synliggör att undervisande lärare i utbildningen har hög vetenskaplig kompetens och relevant kompetens inom det fritidspedagogiska området och UK. 62 % av lärarna har en lärarexamen och 65 % är disputerade. Vidare har lärarna i medeltal 35 % av sin tjänstgöringstid förlagd till forskning eller kompetensutveckling. Flera lärare har forskning i tjänsten genom att de erhållit externa eller interna forskningsanslag. En betydande andel, 71 %, är tillsvidareanställda vilket skapar förutsättningar för en stabil och tillgänglig lärarresurs i utbildningen. Av övriga lärare är merparten doktorander, vilket innebär att det finns en god bas för framtida rekrytering av lektorer.

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund: Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Kompetensmässigt vilar utbildningen på två ben: forsknings- och utbildningsmiljöer inom universitetet, och skolmiljöer i regionen. En ständig växelverkan mellan dessa miljöer präglar utbildningen, vilket syftar till att skapa goda förutsättningar för den studerande att successivt utveckla sitt professionella kunnande och förbereda sig för arbetslivet.

Forskningsanknytning

För att skapa en stark forskningsanknytning i utbildningen riktas kursbeställningar till institutioner som bedriver forskning inom för utbildningen relevanta områden. I en universitetsövergripande översyn av lärarutbildningarna vid LiU 2015 beslutades att resurser skulle tillföras för att vid Campus Norrköping, där inriktning fritidshem är förlagd, särskilt utveckla grundutbildnings- och forskningsmiljö med fokus på yngre barns lärande. Ett led i detta har varit att stärka forskning med fokus på fritidspedagogik och att etablera en masterutbildning i *Yngre barns lärande* som vänder sig till bl.a. lärare i fritidshem. Utifrån ovanstående satsning finns framförallt en samlad lärarkompetens riktad mot inriktningen fritidshem vid ISV som har två forskarmiljöer; Pedagogiskt arbete och Tekniken och naturvetenskapernas didaktik. I dessa båda miljöer bedrivs forskning relevant för fritidspedagogik och ämnesdidaktisk forskning i relation till praktisk-estetiskt ämne. I relation till utbildningens innehåll finns även betydande forskning vid övriga samverkande institutioner. Exempelvis riktas beställning av kursen FP 4 till ISV och Tema. Vid båda dessa institutioner bedrivs forskning om barns kulturskapande, teknikdidaktik och estetik som har relevans för kursen.

Beställningarna ställer krav på att en stor del av utbildningsuppdragen ska utföras av disputerade lärare inom för ämnet relevanta kunskapsområden och att studenterna kontinuerligt får möta föreläsare och seminarieledare som forskar inom aktuellt ämne. Nedan redovisas exempel på aktuella forskningsprojekt som har nära koppling till utbildningen.

Tabell 1 Exempel på aktuella forskningsprojekt vid värd- och samarbetsinstitutionerna ISV och IBL och samarbetsinstitutionen Tema som nyttjas i utbildningens kurser

Kurser i UK	Exempel på forskningsprojekt och ansvarig institution
UK-Allmändidaktik	Aktionsforskning kring kvalitet och utvecklingsarbete på fritidshem, ISV
UK-Utveckling/lärande	Praktiknära forskning om undervisning och lärande, ISV; Elevers lärande (individperspektiv)/ (grupperspektiv), IBL; Lärande och lärandeaktiviteter, IBL; Tekniklärares bedömningspraktik, ISV
UK-Kunskapsbedömning	Klassrumsbedömningar och skolans bedömningspraktik, IBL; Feedback i lågstadielklassrum, IBL; Formativ återkoppling, IBL
UK-Utbildningshistoria/demokrati	Delaktighet i skola och fritidshem, ISV; Aktionsforskning kring kvalitet och utvecklingsarbete på fritidshem, ISV; Barndomshistoria, TEMA

UK-Sociala relationer/ lärares ledarskap	Aktionsforskning kring kvalité och utvecklingsarbete på fritidshem, ISV; Sociala relationer i fritidshem, ISV; övergångar i förskoleklass och skola, ISV; Barns och ungdomars perspektiv på mobbning, IBL; Mobbning som social process, IBL; Barns samspel och socialisationsprocesser, TEMA
UK-Specialpedagogik	Specialpedagogisk forskning, IBL; Elevers lärande av v�rden och normer, IBL; Social utsatthet i skolan, ISV; Förmåga och delaktighet i grundskola och fritidshem, ISV
UK-Skolutveckling	Learning studies IBL; Kunskapsvisualisering, ISV
UK-Teori och metod	Kursen knyter an till aktuella forskningsprojekt på det sätt att studenterna i ett idéseminarium presenteras för pågående forskning vid LiU av relevans för det kommande uppsatsarbetet
Kurser i Fritidspedagogik	Aktionsforskning kring kvalité och utvecklingsarbete på fritidshem, ISV; Sociala relationer i fritidshem, ISV; Teknikdidaktik i fritidshem, ISV; Digitala medier i fritidshemmets praktik, ISV; Inkludering på fritidshemmet, ISV; Skolmobbning, IBL; Utomhusundervisning, IBL; Att undervisa och lära sig om kontroversiella kunskapsområden, TEMA; Naturvetenskaplig didaktik och lärande i klassrummet, ISV; Barnlitteratur och serier i undervisning, ISV; Barns samspel och socialisationsprocesser, TEMA; Barn, kultur och visuella perspektiv, TEMA

Tabell 1 exemplifierar hur utbildningens *kurser  r förankrade i pågående forskning* vid vård- och samarbetsinstitutionerna. Att utbildningens kurser  r förankrade i aktuella forskningsprojekt skapar förutsättningar för ett *nära samband mellan forskning och utbildning*. Det innebär också att studenterna f r tillgång till aktuell forskning som bedrivs i närhet till utbildningen då de f r möta föreläsare och seminarieledare som forskar inom aktuellt ämne. Ett exempel  r UK- kursen Sociala relationer och lärares ledarskap. Den har planerats av lärare som  r forskningsaktiva inom kursens olika områden, vilket inneburit att undervisningen i hög grad kunnat relateras till framväxande forskningsresultat.

Studenterna tillägnar sig ett forskande förhållningssätt genom att söka efter, l sa och diskutera vetenskaplig litteratur. I de fritidspedagogiska kurserna finns metodinslag som g r att studenterna f r kännedom om och f r pröva olika vetenskapliga metoder. I FP 1 granskas fritidspedagogisk forskning, i FP 2 ingår forskningsetik och intervjuer med elever, i FP 3 praktiserar studenten observationsmetod och i FP 4 lär sig studenterna mer om analys. De olika metodologiska inslagen är integrerade i kursens ämnesområde, som i t.ex. FP 2 där ett väsentligt innehåll är elevers sociala relationer. Genom att göra intervjuer med elever ska studenterna utveckla metodologiskt kunnande i relation till intervjumetodik och problematisering av forskningsetik, och samtidigt också få värdefull kunskap om hur elever själva reflekterar över för kursen relevanta områden, såsom kamratskap, lek på fritidshem eller relationer mellan barn och vuxna. Även i UK-kurserna finns forskningsförberedande inslag, som t.ex. i UK-Skolutveckling där fokus ligger på att diskutera relationen mellan kvalitativ och kvantitativ metod. Studenterna genomgår även en UK-kurs i vetenskaplig teori och metod, där de övar på att utforma och genomföra en egen vetenskaplig studie.

Professionsanknytning

Professionsanknytningen i utbildningen stärks bl.a. genom kursmentorerna som medverkar i kursens planering, genomförande och uppföljning. Kursmentorerna är verksamma fritidspedagoger med behörighet att också undervisa i praktisk-estetiskt ämne. Kursmentor håller bl.a. seminarier med studentgrupper, med fokus på sambandet mellan teori och praktik, och de stödjer studenternas bearbetning av kursinnehållet utifrån egna exempel från undervisning i fritidshem/praktisk-estetiskt ämne. Genom kursmentorsfunktionen och VFU-kurser skapas förutsättningar för att utbildningsmiljön  r yrkesrelevant.

LiU var ett av de lärosäten som ingick i UKÄ:s fördjupade utvärdering av VFU. I rapporten till UKÄ (Dnr LiU-2015-00312) beskrivs hur LiU arbetar för att kvalitetssäkra den verksamhetsförlagda utbildningen. I linje med UKÄ:s rekommendationer har LiU förändrat organisationen kring placering av studenter hos handledare, med syfte att frigöra medel för bl.a. examination i VFU-kurserna. En  tg rd som genomförts från HT -17  r att skolhuvudmännen har övertagit arbetet med att föreslå lämpliga handledare. I LiUs avtal med skolhuvudmännen finns tydliga kvalitetskrav framskrivna, som t.ex. att handledare ska vara behöriga att undervisa i fritidshem eller i det praktisk-estetiska ämne som VFU-kursen gäller. LiU erbjuder terminsvisa informationsträffar, handledarintroduktioner och

handledarutbildning om 7,5 hp. Tydliga anvisningar för handledaruppdraget samt guider för kontakten mellan kursansvarig och handledare bidrar till att vi har en stabil och tillgänglig handledarresurs inom inriktningen fritidshem.

Utformning, genomförande och resultat

Introduktion till måluppfyllelse: Utbildningens modell för progression

Utformningen av Grundlärarprogrammet, inriktning mot arbete i fritidshem, följer den modell för progression som tillämpas inom lärarutbildningen vid LiU (Dnr LiU-2009-00464). Den studerande ska ges förutsättningar att genom utbildningens gång successivt utveckla områdes- och ämneskunnande, didaktiskt kunnande och vetenskapligt kunnande, samt nå en fördjupad insikt om hur dessa utgör en odelbar helhet. För att tydliggöra hur en sådan utveckling kan ske bygger modellen på en progression i fyra steg: grundläggande nivå (G1), fortsättningsnivå (G2) och fördjupningsnivå (G3) samt, i förekommande fall, en avancerad nivå (AV). Progression i didaktiskt och vetenskapligt kunnande uppnås genom att kunskaper och färdigheter från kurser på lägre nivå breddas och fördjupas på högre nivå.

Utvecklingen av didaktiskt och vetenskapligt kunnande, kopplat till fritidspedagogiska kurser, ämneskurser, UK-kurser och VFU, konkretiseras och tydliggörs i en så kallad progressionskarta. Där formuleras övergripande kursmålunskapsmål för respektive nivå, vilka formulerats med utgångspunkt från högskoleförordningens examensmål. För att markera respektive nivå används aktiva verb, och till dessa kopplas mer utförliga beskrivningar av vilka kunskaper, färdigheter och förhållningssätt den studerande ska kunna uppvisa vid examination på den aktuella nivån. Dessa beskrivningar styrs av idén om den studerandes lärande till lärare som en successiv utveckling "från grundläggande kunskap om..., till fördjupad förmåga att...", det vill säga hur den studerande ska gå från att tillägna sig grundläggande kunskaper inom ämnen och om läraryrket till att visa prov på att arbeta självständigt med alla de uppgifter som läraryrket omfattar.

Progressionskartan, som utgår ifrån och konkretiserar examensmålen, fungerar som utgångspunkt för formulering av lärandemål i utbildningens kurser. Detta borgar för att kurserna matchar examensmålen och bidrar till progression och måluppfyllelse i utbildningen som helhet.

Introduktion till måluppfyllelse: Hur betygskriterier används

Lärandemålen innehåller och aktiva verb tydliggör vad studenten ska kunna prestera efter genomförd kurs och uttrycker således krav för godkänt på kursen. I utbildningens kurser tillämpas en tregradig betygsskala: väl godkänt, godkänt och underkänt. I VFU-kurser som understiger 3 hp används den tvågradiga betygsskalan godkänt och underkänt. För att skapa en transparens i hur bedömning sker, utifrån lärandemålen med hjälp av kursens examinationsformer, arbetar kursansvarig tillsammans med sitt kursteam fram betygskriterier för de olika betygsstegen.

Exempel på lärandemål FP 3:

- *problematisera* barns lärande om hållbar utveckling

Exempel på betygskriterier FP 3:

- redogör för begreppet hållbar utveckling med tyngdpunkt på ekologi, klimat och miljö (G)
- *problematisera* utomhuspedagogisk verksamhet i relation till barns lärande på fritidshemmet (G)
- *problematisera* barns frågor som en del i att arbeta med hållbar utveckling (G)
- visa en *integrerad förståelse* för olika perspektiv kopplat till kursens innehåll (VG)

Kriterierna skrivs in i studiehandledning som tillgängliggörs för studenterna via LiUs digitala lärplattform, samt presenteras vid respektive kursintroduktion. Att lärandemålen är tydliga och uttrycker krav för godkänt, att bedömningskriterierna preciseras och kopplas till lärandemål och examinationsform samt delges studenterna i förväg, ökar transparensen i bedömningarna och skapar förutsättningar för likvärdig bedömning. Bedömning innehåller dock alltid ett mått av tolkning och kräver ett kontinuerligt utvecklingsarbete, framförallt då flera medbedömande lärare arbetar i en kurs. För att skapa en samsyn vid bedömning har flera åtgärder vidtagits. Återkommande är att på kursnivå (t.ex. FP 2, FP-

Examensarbete) ha lärarmöten i samband med bedömning för att få samstämmighet i tolkning av kriterier samt öka likvärdigheten i bedömningar. Vidare används bedömningsformulär som stöd i bedömning i flera kurser (t.ex. FP 3, UK-Sociala relationer/ledarskap) för att bryta ner och förtydliga hur uppgiften uppnår betygsriterierna. Vid införandet av tregradiga betyg inom VFU avsattes tid för en lektor med expertkompetens inom bedömning att, utifrån progressionskartan och tillsammans med kursansvariga, se över samtliga lärandemål i VFU och arbeta fram tydliga betygsriterier. Vidare reviderades omdömesformulär och utvecklingsguider i syfte att tydliggöra kopplingen mellan lärandemål och betygsriterierna för examinator, handledare och student. Under VT 2018 har arbetet fortsatt med att implementera omdömesformulären, vidareutveckla utbildningens utvecklingsguide och skapa samsyn mellan examinator, handledare och studenter.

Introduktion till måluppfyllelse: Analysprocess och form för redovisning

Analysen bygger på en genomlysning av programmets kurser där kursansvariga har gjort en bearbetning av varje enskild kurs utifrån de examensmål och bedömningsgrunder som utvärderas. Utifrån dessa analyser har sedan en övergripande analys sammanställts. Sammanställningen har bearbetats i olika forum på institutions- och UV-nivå. I dessa forum har bl.a. lärare, studeranderepresentanter, institutionsledning och UVs ledning deltagit.

I följande måluppfyllelseavsnitt beskrivs och analyseras hur utbildningen möjliggör för den studerande att uppnå de utvalda examensmålen. För att göra det tydligt hur kurserna bidrar till måluppfyllelse används ibland en uppdelning som lyfter fram olika aspekter av respektive examensmål. Det är dock viktigt att påpeka att *integration* är en av utbildningens bärande principer. Såväl studiegång som enskilda kurser utgår ifrån att specifikt kursinnehåll, didaktik och VFU ska ses som en helhet och inte separeras från varandra, samt att de mål studenterna ska uppnå uttrycker en helhetssyn på yrket. Uppdelningen är således framför allt ett sätt att effektivisera analysen och underlätta läsningen av denna självvärdering.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse (KF1)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

KF 1 visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för studenten att uppnå examensmålet KF1.

Tabell 2 Exempel på kurser som behandlar examensmålet KF 1

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK-Utveckling/ lärande	- relatera teorier och begrepp inom utveckling och lärande till skolans och fritidshemmets praktik	G1
	- beskriva hur mångfalden påverkar undervisningens villkor	
FP 1	- redogöra för olika teorier och perspektiv på kunskap och lärande inom fritidspedagogik	
	- identifiera och diskutera arenor och rum för elevers fria tid/fritid i fritidshem	
FP 2	- beskriva barn som aktörer i kommunikation och samspel på olika arenor	G2
FP 4	- visa kunskap om praktiska och estetiska läroprocesser - utifrån vetenskaplig litteratur diskutera barns och elevers egen användning av medier, digitala arenor och miljöer samt kultur för, med och av barn	

UK-Sociala relationer/ ledarskap	- analysera elevers och lärares sociala samspel i fritidshemmet och skolan med hjälp av social-psykologiska och interaktionistiska begrepp och perspektiv	G3
UK-Specialpedagogik	- redogöra för styrdokument med avseende på specialpedagogisk verksamhet samt internationella överenskommelser gällande barns rättigheter	
VFU 5	- ta ett helhetsansvar för att i enlighet med styrdokument, didaktiska teorier och modeller genomföra hela undervisningsprocessen, d.v.s. planera, genomföra och utvärdera inom det fritidspedagogiska området	
FP-Examensarbete	- identifiera och använda relevant nationell och internationell forskning som grund för formulering av en forskningsbar problemställning	

Tabell 2 visar hur utbildningens kurser genom specifika lärandemål stödjer studentens lärande i förhållande till examensmålet KF 1. Lärandemålen på **G1**-nivå utmärks av att studenterna ska kunna *redogöra* för eller *beskriva* olika innehåll, för att vid examination visa en grundläggande förståelse för kunskapsinnehållet. Som visas i tabellen ställs krav på att studenten även ska kunna *identifiera* och *diskutera* betydelser av olika teorier och perspektiv på undervisning (FP 1). Lärandemålen på **G2**-nivå ställer i högre grad krav på att studenten ska kunna bearbeta olika ämnesstoff genom att t.ex. kunna *diskutera*, *analysera* eller *visa förståelse* för det som behandlas, men krav på att *visa kunskap* eller *redogöra för* ställs också, framförallt i relation till nytt kunskapsinnehåll. På **G3**-nivå ställs ökade krav på studentens självständighet. Lärandemålen präglas av att studenten ska kunna visa en fördjupad förståelse inom FP-området och exempelvis kunna *ta helhetsansvar* under VFU samt kunna *identifiera* och *använda* forskning som grund för problemformulering i examensarbete.

KF 1 handlar om kunskap inom det fritidspedagogiska området, vilket i sig omfattar flera olika kunskapsområden såsom lärande, lek, kommunikation, samspel och ledarskap (se även LiUs inriktningsbeskrivning, Dnr LiU-2013-01576). Det fritidspedagogiska området genomsyrar utbildningen, varför lärandemål av relevans för examensmålet finns i både UK-kurser, FP-kurser och VFU-kurser. Kännetecknande för området är därmed att det präglas av såväl *bredd* som *fördjupning*, och studenten möter både nytt och fördjupat kunskapsinnehåll under utbildningens gång. De olika FP-kurserna (1-4) utgår från skilda teman, vilket innebär att nytt kunskapsinnehåll introduceras i var och en av dem. I FP – Examensarbete ska studenten fördjupa sitt fritidspedagogiska kunnande genom självständigt skrivande av uppsats. Samtidigt återkommer vissa lärandemål på fördjupad nivå vilket skapar progression i utbildningen. Det gäller exempelvis de mål som rör sociala relationer och lek, områden som är centrala inom FP-området.

I tabell 3 exemplifieras hur enskilda kurser är upplagda för att främja studentens lärande i relation till KF1.

Tabell 3 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet KF 1

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet	Examination	
FP 2 G1	beskriva barn som aktörer i kommunikation och samspel på olika arenor	<p>Föreläsningar (4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Barns sociala samspel & identitet 1 & 2 - Barns sociala samspel & mobbning - Barns lek - Lek i fritidshem <p>Gruppuppgift fältforskning Redovisningsseminarium av gruppuppgift, analys av elevintervjuer</p>	<p>Seminarier (6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Barns kamratkulturer och identitetsskapande - Barns lek i fritidshem - Sociala relationer - Barnperspektiv och barns perspektiv - Bokseminarium: sociala relationer - VFU-seminarium: lek 	<p>Gruppuppgift – fältforskning Studenterna genomför intervjuer med elever och redovisar med fokus på metod, etik, resultat och litteratur</p> <p>Exempel på kriterium för godkänt visa förmåga att med stöd i litteratur och intervjudata beskriva barn som aktörer i kommunikation, samspel och lärande</p>

UK-Sociala relationer/ ledarskap G2	analysera elevers och lärares sociala samspel i fritidshemmet och skolan med hjälp av socialpsykologiska och interaktionistiska begrepp och perspektiv	Föreläsningar (4) - Symbolisk interaktionism och samspel - Övergångar och samspel - Mobbning - Konfliktlösning	Seminarier (4) - Sociala relationer - Mobbning - Konfliktlösning - Likabehandlingsplaner (Kursmentor)	Hemtentamen i form av essäfrågor där en fråga specifikt behandlar socialt samspel Exempel på kriterium för godkänt visa förmåga att med hjälp av psykologiska och interaktionistiska begrepp och perspektiv analysera elevers sociala samspel
---	--	---	--	---

Som tabell 3 illustrerar arbetar studenterna i utbildningen med en rad olika övande och prövande moment som skapar förutsättningar för dem att uppnå examensmålet. Exemplet visar hur innehåll kopplat till elevers sociala relationer behandlas i två kurser på olika nivåer. Sociala relationer är ett centralt innehåll för det fritidspedagogiska området och återkommer därför i flera kurser där studenten övar och prövas på kunskaper om olika teoretiska perspektiv och om relationer kopplat till fritidshemmets praktik. Studenten möter också innehåll som fokuserar på olika aspekter av socialt samspel, både om hur man genom t.ex. lek kan skapa förutsättningar för samspel, men också hur studenten ska möta elevers negativa relationer i konflikter och mobbningsituationer. Exemplet visar på variation i innehåll men också på variation i undervisningsformer och examination. Studenten stöds i att uppnå examensmålet både genom föreläsningar och genom studentaktiva arbetsformer som seminarier, grupparbete och handledning. Examination i relation till lärandemålen sker på olika sätt och studenten får möjlighet att examineras både muntligt och skriftligt, och individuellt såväl som i grupp. Variationen i arbetsformer och examination innebär att hänsyn tas till studenters olika förutsättningar och behov, och att studenten får möjlighet att öva och prövas på kunskaper och arbetsätt som krävs för yrkesutövningen. Tabellens exempel visar också på en samstämmighet mellan lärandemål och kriterier för bedömning, då samma aktiva verb används.

Utvecklingsområden

Vår analys visar att lärandemål som stödjer examensmål KF 1 genomsyrar utbildningen vilket bedöms som en styrka då fritidspedagogik är ett centralt innehåll. Vidare visar analysen behov av ett fortsatt arbete med att utveckla undervisningen i det fritidspedagogiska området i relation till de förändringar som skett av fritidshemmets uppdrag och lärare i fritidshems yrkesprofession, såsom eget läroplanskapitel för fritidshemmet. De senaste åren har ett utvecklingsarbete skett i FP-rådet i relation till de fritidspedagogiska kurserna, där PUL, lärare och studenter varit involverade. Hittills har alla FP-kurserna setts över med fokus på yrkesrelevans och förhållandet mellan bredd och fördjupning. Det har också skett en inventering av vilka kunskapsområden som behöver få mer utrymme, och bl.a. har *digitala verktyg, undervisning i fritidshem* och *hållbar utveckling* lyfts fram tydligare i kurserna utifrån hur fritidshemmets uppdrag är formulerat idag. I flera av kurserna betyder det också att nytt kursinnehåll lagts till. Även UK-rådet har under 2018 påbörjat ett arbete med att tydligare förankra UK-kurserna i fritidshems- och skolpraktik, bl.a. utifrån att studenterna uttryckt att vissa UK-kurser är riktade mer mot skolan än fritidshemmet. Genom studenters kommande uppdrag att undervisa både i fritidshem- och skola behöver båda aspekterna beaktas. Ett exempel på en genomförd förändring rör kursen UK-Bedömning där litteratur som behandlar bedömning i fritidshem lagts till och seminariebehandlas. Detta arbete behöver dock fortsätta, och bl.a. behöver mångfaldsfrågor, flerspråkighet och samverkansuppdraget få en tydligare plats i det fritidspedagogiska området.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse (KF2)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

KF2 visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för studenten att uppnåexamensmålet KF2.

Tabell 4 Exempel på kurser som behandlar examensmålet KF2

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK-Allmäändidaktik	- skriftligt formulera en sammanhängande text	G1
	- använda grundläggande referensteknik	
	- med stöd i litteratur och erfarenhet diskutera vad som kännetecknar läraruppdraget	
FP1	- redogöra för olika teorier och perspektiv på kunskap och lärande inom fritidspedagogik	G2
FP 2	- använda intervjumetod som grund för ett vetenskapligt arbete	
FP 3	- observera och reflektera över uteaktiviteter i relation till fritidshemmets verksamhet	
UK-Sociala relationer/ledarskap	- granska och värdera metoder och program för att motverka mobbning och kränkning i fritidshem och skola	G3
UK-teori och metod	- förklara relationer mellan vetenskapsteoretiska antaganden och analysmetoder	
FP-Examensarbete	- planera och genomföra ett självständigt vetenskapligt arbete inom fritidspedagogik - identifiera och använda relevant nationell och internationell forskning som grund för formulering av en forskningsbar problemställning - kritiskt granska och diskutera ett vetenskapligt arbete	

Exemplen i tabell 4 visar hur utbildningens kurser genom specifika lärandemål stödjer studentens lärande i förhållande till examensmålet KF 2. De aktiva verben visar en progression genom ökade krav, och på att studenten ges möjlighet att ta aktiv roll i lärandet. Examensmålet övas och prövas i UK- och FP-kurser. På **G1**-nivå *introduceras* studenten i grundläggande vetenskapsteoretiska antaganden, exempelvis vad kunskap är och hur olika typer av kunskap produceras. Studenten introduceras i att läsa vetenskaplig litteratur och krav ställs på förståelse för skilda kunskapsanspråk. Studenten får, genom undervisning av bibliotekarie, praktiskt stöd för att söka i databaser, och i seminarieform ges olika typer av stöd för läsning av vetenskapliga texter. På **G2**-nivå ställs krav på att studenten på olika sätt ska kunna reflektera genom att *granska och värdera*. I exempelvis UK-kursen Sociala relationer/ledarskap ska studenten *problematisera* begreppet beprövad erfarenhet i relation till vetenskaplig kunskap då hen i ett grupparbete ska analysera olika antimobbningmetoder. På denna nivå ska studenten kunna *granska, värdera* och *relatera* teoretiska resonemang och begrepp till empirisk analys. På **G3**-nivå sker en fördjupning där studenten ska visa förmåga att *relatera* olika teoretiska och metodologiska aspekter och val till varandra. Likaså ska studenten visa förmåga att *identifiera, analysera, kritiskt granska, välja och argumentera* för lämpliga metodologiska ansatser i sitt självständiga arbete. Studenten får kontinuerligt under utbildningen öva på att genomföra varierande typer av datainsamlingar och bearbeta och analysera empiriskt material. I relation till detta diskuteras och problematiseras också olika typer av vetenskapsteoretiska och metodologiska frågeställningar.

I tabell 5 exemplifieras hur enskilda kurser är upplagda för att stödja studenters lärande i relation till KF2.

Tabell 5 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet KF2

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet		Examination
FP 2 G1	använda intervju-metod som grund för ett vetenskapligt arbete	Föreläsningar (2) - Intervjumetod - Kvalitativ analys Redovisningsseminarium Opponering i grupp av annan grupps arbete	Handledning (6) Grupparbete fältforskning Studenten genomför intervjuer med barn, intervjuerna transkriberas och bearbetas tillsammans i grupp under handledning	Gruppuppgift – fältforskning Studenterna genomför intervjuer med elever och redovisar med fokus på metod, etik, resultat och litteratur Exempel på kriterium för godkänt genomföra och beskriva en vetenskaplig intervjuundersökning och dess olika faser
UK-Teori och metod G3	förklara relationer mellan vetenskapsteoretiska antaganden och analysmetoder	Föreläsningar (9) - Vetenskapliga arbetsprocessen - Kunskap och vetenskap - Kvantitativ metod - Text och diskursanalys - Observation - Intervju, grundad teori - Analysverktyg - Analysworkshop - Litteratursökning	Seminarium (4) - Idéseminarium - Tidigare forskning & teori - Presentation av grupparbete - Problemformulering	Skriftlig rapport/PM Studenten redogör för val inför kommande examensarbete Exempel på kriterium för godkänt argumentera för val av forskningsansats och analysmetod i den planerade studien Grupparbete Analys av avhandling som presenteras och diskuteras på seminarium Exempel på kriterium för godkänt granska en avhandling och kunna förklara studiens ontologiska och epistemologiska utgångspunkter och vilka teorier/ perspektiv/ centrala begrepp som används och vilken roll dessa har i studien

Tabell 5 visar exempel på hur examensmålet stöds genom olika typer av lärandeaktiviteter. Fortlöpande under hela utbildningen möter studenten skilda metodologiska lärandeaktiviteter som både övas och prövas. I kursen FP 2, genomför studenten intervjuer med barn och i relation till detta genomförs olika lärandeaktiviteter för att stödja studenten kring formulerande av frågeställningar, intervjumetodik, forskningsetik i relation till barn, och bearbetning av ett datamaterial. Vidare behandlas grundläggande aspekter av kvantitativ och kvalitativ data, och tolkningsmöjligheter i relation till olika typer av empiriskt material diskuteras. Genom arbete både individuellt och i grupp tränas studenten på självständighet i vissa moment men får också stöd av medstudenter. Till stöd för arbetet med barnintervjuer ges förutom föreläsningar även handledning under hela genomförandet av uppgiften, då fokus ligger på olika aspekter som formulerande av intervjufrågor, bearbetning av datamaterial och färdigställande av rapport. I kursen UK-Teori och metod behandlas olika vetenskapsteoretiska och metodologiska perspektiv. Studenten ska kunna *motivera* olika typer av val efter att först ha mött skilda metoder. Studenten läser avhandlingar inom det fritidspedagogiska fältet, vilka analyseras i grupparbete. Kursen examineras även genom att studenterna i par skriver en PM inför sitt kommande examensarbete.

Analysen visar att det finns en progression under studentens studiegång och att metodinslag finns integrerade i relation till kursers innehåll. Dessa syftar inte bara till att studenten ska utveckla ökad kunskap om metodologiska frågor utan självklart också till att stödja lärandet kring de teman och frågor som är väsentliga för respektive kurs. När studenterna t.ex. i FP 2 gör intervjuer med barn om deras erfarenheter av exempelvis kompisskap eller lek tillför det i sig viktig kunskap i relation till det kommande yrket.

Utvecklingsområde

Vår analys visar att studenten under utbildningen får möta många olika lärandemoment som stödjer att examensmålet uppfylls, där en styrka är att detta sker kontinuerligt under hela utbildningen och är integrerad med övrigt kursinnehåll. Som fortsatt utvecklingsområde ser vi vikten av att ytterligare stärka kopplingen mellan forskning och grundutbildning.

När utbildningen startades 2011 var det fritidspedagogiska forskningsfältet mycket begränsat och det var svårt att hitta relevant kurslitteratur och forskning i det fritidspedagogiska området. Även om mer

forskning publicerats nationellt under senare år är forskningen om fritidspedagogiska frågor begränsad. Vid LiU finns dock en aktiv forskarmiljö där flera betydande fritidshemsforskare är verksamma. Dessa forskare är också aktiva i grundutbildningen, vilket borgar för en tydlig och konkret forskningsanknytning i kurserna.

En viktig kurs i relation till examensmålet är FP-Examensarbete där den generella vetenskapliga kompetensen hos handledarna av examensarbete är hög. Däremot ser vi ett fortsatt behov av utveckling för att stärka den specifika fritidspedagogiska områdeskompetensen hos alla de lärare som handleder och examinerar examensarbeten. Ett utvecklingsarbete för att ytterligare stärka undervisningen är att tydligare samverka mellan handledargruppen och den fritidspedagogiska forskningsmiljön genom t.ex. seminarier och lärarmöten. För att göra det har vi de senaste åren arbetat aktivt för att bygga upp ett lärarkollegium där fritidspedagogisk forskning diskuteras, vilket vi ser som ett viktigt bidrag till att stärka handledarkompetensen inom området. Ytterligare ett sätt för att stärka kopplingen mellan forskning och grundutbildningen är att fr.o.m. HT 2018 införa workshops i UK-kursen Teori och metod, där doktorander presenterar sina pågående avhandlingsprojekt inom det fritidspedagogiska området med fokus på teori och metodfrågor.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga (FF1)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

FF1 visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för studenten att uppnå examensmålet FF1. För att analysera hur kursernas lärandemål stödjer måluppfyllelse har vi valt att bryta ner detta examensmål i en del som fokuserar hur erfarenhet tas tillvara och relateras till kunskaps-/yrkesutveckling (1) och en del som fokuserar hur forskningsresultat bearbetas och används för att bidra till kunskaps-/yrkesutveckling (2).

Tabell 6 Exempel på kurser som behandlar examensmålet FF1

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK-Bedömning	- relatera utbildningsvetenskaplig forskning till grundlärares arbete med bedömning och uppföljning inom fritidshem och skola (1, 2)	G1
FP 2	- beskriva barns identitetsskapande utifrån olika teoretiska perspektiv (2)	G1
UK-Sociala relationer/ ledarskap	- kunna beskriva vetenskapliga teorier och begrepp kring konflikter och utforska olika strategier för konflikthantering (2)	G2
	- analysera mobbningsituationer med hjälp av vetenskapliga begrepp och perspektiv (1, 2)	
UK-Skolutveckling	- använda begrepp och teorier från forskning och aktuella styrdokument för att analysera och kritiskt granska skolutvecklings- och utvärderingsprojekt (1, 2)	G3
VFU 5	- visa förmåga till självreflektion genom att delta i kollegiala samtal samt ta till sig konstruktiv kritik och förändra sitt handlande (1)	

En analys av tabellens exempel visar att det finns lärandemål som knyter an både till del 1 och till del 2 av examensmålet. Lärandemålen innehåller aktiva verb med successivt ökade krav för att skapa en tydlig progression i utbildningen. På G1-nivå ställs krav på att studenten ska kunna *förhålla* sig till både egna och

andras erfarenheter och till relevanta forskningsresultat genom att *identifiera* eller *beskriva* avgränsade områden. Lärandemålen på **G2**-nivå ställer i högre grad krav på att studenten ska kunna *identifiera* eller *beskriva frågor* inom *större teoretiska* områden men också på att studenten ska kunna *analysera* t.ex. praktiskt arbete i skola och fritidshem utifrån forskning. På **G3**-nivå ställs krav på att studenten ska kunna *förhålla sig* till dessa kunskapskrav på ett *genomgripande sätt*, dvs att studenten utifrån egna och andras erfarenheter och relevanta forskningsresultat ska kunna analysera och kritiskt granska, eller formulera relevanta problemställningar. Centralt för att nå detta examensmål är att studenten genom hela sin utbildning konsekvent ska kunna förhålla sig till erfarenhet och pedagogisk praktik liksom till relevant forskning. Att utifrån detta kunna bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten, d.v.s. sin egen yrkesutövning, är genomgående i hela programmet medan förmåga att bidra till kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet är något studenten ska visa främst på G3-nivå.

I tabell 7 används en kurs på varje progressionsnivå för att exemplifiera hur kurserna är upplagda för att främja studentens lärande i relation till FF1.

Tabell 7 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet FF1

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet	Examination	
FP 1 G1	identifiera och diskutera arenor och rum för elevers fria tid/fritid i fritidshem (1, 2)	Föreläsningar (4) <ul style="list-style-type: none"> - Perspektiv på kunskap och lärande - Fritidspedagogik - Att arbeta som fritidslärare, uppdrag och funktion - Tid och rum fri tid, omsorg och lärande 	Seminarier (2) <ul style="list-style-type: none"> - Fritidslärarnas uppdrag och funktion - Att arbeta som fritidslärare: yrkesspråk och yrkesetik Grupparbete med handledning (3) <p>Studenterna konstruerar en fritidshemsmodell med stöd i teorier om fritid/fri tid</p>	Muntlig gruppredovisning med skriftligt underlag, fritidshemsmodell Exempel på kriterium för godkänt muntlig presentation där arenor och rum i fritidshem diskuteras med stöd i modell och litteratur
FP 3 G2	redogöra för teorier om utomhusmiljöer, natur och barndom (1) observera och reflektera över uteaktiviteter i relation till fritidshemmets verksamhet (2)	Föreläsningar (4) <ul style="list-style-type: none"> - Fältobservationer: Hur går man tillväga? - Naturmöten och utomhuspedagogik - Skolgården som pedagogiskt rum - Hållbar utveckling i fritidshem och skola 	Seminarier (2) <ul style="list-style-type: none"> - Hållbar utveckling i fritidshemmets styrdokument - VFU-seminarium Workshop Hälsa, mat och utveckling Studiebesök på museum Fältobservation på fritidshem Exkursion om utomhuspedagogisk planering med kursmentor	Skriftlig individuell text utifrån observation Exempel på kriterier för godkänt <ul style="list-style-type: none"> - redogör för observerad händelse/aktivitet och hur lärarna agerar i relation till utomhusmiljön - reflektera över uteaktiviteter med stöd i teorier om utomhusmiljöer, natur och barndom Muntlig individuell , redovisning med skriftligt underlag Exempel på kriterium för godkänt reflektera över hur valt dilemma kan kopplas till arbetet med elever i fritidshem
FP-Examensarbete G3	identifiera och använda relevant nationell och internationell forskning som grund för formulering av en forskningsbar problemställning (1,2)	Handledning (5) <ul style="list-style-type: none"> - Grupp, individuellt och via e-post Genomföra uppsatsarbete (forskningsproduktion)	Examensarbete i par Exempel på kriterier för godkänt <ul style="list-style-type: none"> - forskningsfrågan ska vara väl avgränsad och syftet ska tydligt ange vad som ska åstadkommas med arbetet (fördjupa kunskap om, ge inblick i, etc.). Syftet ska brytas ner i frågeställningar - tidigare forskning på området ska presenteras och relateras till den egna undersökningen 	

De tre exemplen illustrerar hur studenten stöds att nå examensmålet genom att få ta del av och bearbeta kunskaper med en variation av lärandeaktiviteter, bl.a. genom föreläsningar, seminarier, workshops och handledning. De visar också på samstämmighet mellan lärandemål, lärandeaktivitet och examination. Ett exempel är FP 3 där en muntlig individuell redovisning med skriftligt underlag ska bygga på studentens reflektioner och kunskap från workshoppen Hälsa, mat och utveckling och studiebesöket på Arbetets museum.

Studenten erbjuds alltså en rad olika övande och prövande moment genom utbildningen, för att skapa förutsättningar för dem att nå examensmålet. I en analys av undervisningsmomenten kan vi se att studenten övas i att både *ta utgångspunkt i egna och andras erfarenheter* och i att *bearbeta vetenskaplig litteratur*. Även om dessa båda delar av examensmålet (1, 2) ofta sätts i relation till varandra kan de konkreta undervisningsmomenten ha olika fokus. I FP 3 t.ex. utgör studenternas VFU-erfarenheter underlag för diskussion om utomhusmiljöer, och den typen av erfarenhetsbaserade seminarier återfinns i flera kurser. Det finns också undervisningsmoment som tydligt bygger på att relatera pedagogisk praktik/erfarenhet till vetenskapliga begrepp. Ett exempel är FP 1 där studenten övar detta genom ett grupparbete där de ska bygga en modell av ett fritidshem. Byggandet tar sin utgångspunkt i studenternas teoriunderbyggda analys av fritid och fri tid. Mellan FP 1 och FP 3 finns en progression och sammanlänkning där lärmiljöer introduceras i den första kursen (FP 1) och studenten övas och prövas genom att föra resonemang om fritidshemmets inomhusmiljö i relation till barns fria tid. I den senare kursen (FP 3), fördjupas detta och barns lärande i utomhusmiljö beskrivs och problematiseras. Spåret om lärmiljöer återfinns också i den mellanliggande kursen FP 2 där inomhusmiljö i relation till organisation av undervisning behandlas. Detta fördjupas ytterligare i FP 3 där studenten får reflektera över likheter och skillnader mellan undervisning inom- och utomhus, och där studenten bl.a. i lärandeaktiviteter utomhus ska fokusera på fritidshemmets uppdrag och hur de kan arbeta utomhuspedagogiskt med olika, för fritidshemmet, centrala innehåll.

I kursen FP-Examensarbete, på nivå G3, ställs i ett större vetenskapligt arbete krav på att studenten ska kunna *identifiera och använda relevant nationell och internationell forskning* för att formulera en forskningsbar problemställning av relevans för FP-området. Detta förutsätter en förståelse hos studenten för FP-området så väl som dess begränsningar och behov av kunskapsutveckling. Studenten stöds i detta genom återkommande handledning som utgår ifrån studentens behov och förutsättningar. Centralt i skrivandet av examensarbete är relationen mellan erfarenhet och forskning, då studenten utifrån identifierade behov inom kunskapsområdet ska bearbeta ett empiriskt material för att på så sätt kunna bidra till såväl kunskapsutveckling som utveckling av yrkesverksamheten.

Utvecklingsområden

Analysen visar att både förmågan att tillvarata och reflektera över forskning och erfarenhet är återkommande inslag i utbildningen. Vad gäller examensmålets sista del, d.v.s. vad denna förmåga ska bidra till, finns en slagsida mot att stödja och examinera studenternas förmåga att bedöma hur detta kan "bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten" medan förmågan att bedöma hur detta kan bidra till "kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet" är mer implicit. Detta är något som programmet fortsatt behöver arbeta med att synliggöra. Inom ramen för programmötet har vi därför nu beslutat pröva olika sätt att tydligt relatera studenternas arbete och kunskap till yrkesområdet, exempelvis genom att studenter presenterar och diskuterar sitt examensarbete för yrkesverksamma lärare i fritidshem, och genom en årligt återkommande *Programdag* där gemensamma fritidspedagogiska frågor kommer att diskuteras av studenter, alumner och verksamma lärare i fritidshem.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga (FF2)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

FF2 visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för studenten att uppnå examensmålet FF2.

Tabell 8 Exempel på kurser som behandlar examensmålet FF2

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK-Allmäntdidaktik	- identifiera centrala kunskapsområden inom didaktik - urskilja grundläggande filosofiska perspektiv på undervisning	G1
UK-Utveckling/lärande	- beskriva hur mångfalden påverkar undervisningens villkor	
FP 1	- redogöra för grundläggande aspekter av lärares undervisning i fritidshemmets verksamhet - redogöra för olika teorier och perspektiv på kunskap och lärande inom fritidspedagogik	
FP 2	- redogöra för teorier om didaktiska perspektiv på lek	G2
VFU 3	- visa förmåga att bedöma och urskilja utvecklingsområden för verksamheten samt föreslå lösningar som bidrar till att ge barn en meningsfull och innehållsrik fritid	
FP 4	- använda tekniska, digitala, och estetiska uttrycksmedel som verktyg för barns och elevers skapande och lärande	
UK-Specialpedagogik	- redogöra för olika möjligheter att stödja barns utveckling och lärande i fritidshem och skola	G3
VFU 5	- ta ett helhetsansvar för att i enlighet med styrdokument, didaktiska teorier och modeller genomföra hela undervisningsprocessen, d.v.s. planera, genomföra och utvärdera inom det fritidspedagogiska området - anpassa sitt ledarskap till den pedagogiska situationen	
UK-Skolutveckling	- problematisera skolutveckling och utvärdering på mikro- och makronivå och dra slutsatser för den egna professionen - planera och utforma ett skolutvecklingsprojekt med relevans för fritidshemmet	

I tabell 8 ovan exemplifieras hur examensmålet behandlas under utbildningen med ökad progression i UK-kurser, FP-kurser och i VFU-kurser. På **G1**-nivå finns lärandemål som stödjer studenten i att utveckla en grundläggande färdighet och förmåga i relation till att tillämpa didaktik och metodik. Studenten ska då *identifiera* didaktiska begrepp och erhålla en förståelse för olika dimensioner som påverkar undervisningen, som exempelvis mångfald. På **G2**-nivå möter studenten ämnesdidaktik då lärandemålen inriktas mot ett specifikt ämnesområde som utomhuspedagogik och tekniska och digitala verktyg, vilket studenterna ska *visa förmåga att använda*. På **G2**-nivå *problematiseras* även didaktik- och metodikfrågor utifrån specialpedagogiska frågeställningar, som exempelvis i kursen UK-Specialpedagogik som behandlar hur man som lärare kan skapa möjligheter för utveckling och lärande och inkluderande praktiker på

fritidshem. På **G3**-nivå fördjupas studentens lärande, med fokus på ett skolutvecklingsperspektiv och på förmågan att ta helhetsansvar för hela undervisningsprocessen med utgångspunkt i bl.a. didaktiska teorier.

I tabell 9 exemplifieras hur enskilda kurser är upplagda för att främja studenters lärande i relation till FF2.

Tabell 9 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet FF2

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet	Examination	
FP 1 G1	redogöra för grundläggande aspekter av lärares undervisning i fritidshemmets verksamhet redogöra för olika teorier och perspektiv på kunskap och lärande inom fritidspedagogik	Föreläsningar (3) - Fritidspedagogik - Perspektiv på kunskap och lärande - Tid, rum, fri tid, omsorg och lärande Programdag Samverkan, mångfald och lärande	Seminarier (3) - Fritidspedagogik - Kunskap och lärande - Det mångfacetterade uppdraget Kursmentorworkshop (2) - Fritidslärares arbete - Didaktikplanering Grupparbete med handledning (3) Studenterna konstruerar en fritidshemsmodell med stöd i teorier om fritid/fri tid	Hemtentamen i form av essäfrågor som berör grundläggande aspekter av fritidshemmets undervisning och fritidspedagogik Exempel på kriterium för godkänt redogöra för grundläggande aspekter av lärares undervisning för fritidshemmets verksamhet Muntlig gruppredovisning med skriftligt underlag, fritidshemsmodell Exempel på kriterium för godkänt redogöra för olika teorier och perspektiv på kunskap och lärande kopplade till elevers fria tid/fritid
VFU 5 G3	ta ett helhetsansvar för att i enlighet med styrdokument, didaktiska teorier och modeller genomföra hela undervisningsprocessen, d v s planera, genomföra och utvärdera inom det fritidspedagogiska området anpassa sitt ledarskap till den pedagogiska situationen	VFU - Helhetsansvar i verksamheten - Interagera med kollegor och elever - Genomföra 10 aktiviteter utifrån specificerade innehåll som motorik och utomhuspedagogik - Portfolio, text där studenten reflekterar över personlig utveckling och undervisning	VFU-besök , formativ bedömning av LiU VFU-seminarium (2) - Redovisa filmad undervisning - Undervisningsdilemman	Omdömesformulär där studentens agerande i olika situationer bedöms Muntlig redovisning med skriftligt underlag inom fritidspedagogik Exempel på kriterier för godkänt - på ett fungerande sätt använda styrdokument, didaktiska teorier och modeller genomföra hela undervisningsprocessen. - hantera konflikter och dilemman som uppstår - på ett fungerande sätt anpassa aktiviteter och beakta elevers olika behov och förmågor inom det fritidspedagogiska området i fritidshem

För att studenten ska utveckla färdigheter och förmågor i relation till FF2 varvas teoretiska moment, som ger didaktisk kunskap som grund för att iscensätta undervisning, med praktiskt övande moment där studenten exempelvis ska planera och genomföra undervisning som främjar elevers utveckling och lärande. I tabell 9 används två kurser som exempel på hur lärandemål, lärandeaktiviteter och examination, och samstämmigheten dem emellan, ska ge förutsättningar för studenterna att uppnå examensmålet. Exempelen fokuserar framför allt på hur didaktiska aspekter behandlas i dessa kurser.

I den första fritidspedagogiska kursen FP 1, får studenten möta ett lärandeinnehåll med fokus på grundläggande didaktiska frågor. I kursen berörs vad fritidspedagogik kan vara och hur undervisning i fritidshem kan genomföras. Vidare diskuteras olika perspektiv på kunskap med stöd i litteratur. Studenterna får flera föreläsningar inom området och olika frågeställningar relaterade till dessa bearbetas i seminarier. Kursmentors workshops handlar om professionsfrågor generellt, och mer specifikt om metodik kopplat till planering. Studenterna får där arbeta med och reflektera över olika

planeringsmodeller för undervisning i fritidshem. Under kursen arrangeras också en programgemensam dag för alla grundlärostudenterna. Där diskuteras samverkan inom och mellan olika skolformer, och olika lärarprofessioners undervisningsuppdrag står i fokus.

De färdigheter och förmågor som beskrivs i examensmålet FF2 övas och prövas i utbildningens samtliga VFU-kurser med progression i flera steg, och i tabellen ovan exemplifierades kursupplägg för avslutande VFU. I den kursen ska studenten genom helhetsansvar visa förmåga att genomföra hela undervisningsprocessen. Det innebär att studenten ska visa förmåga att kunna planera, genomföra och utvärdera undervisning i enlighet med styrdokument och didaktiska teorier. Som stöd för att nå lärandemålen har studenten handledarstöd. I alla VFU-kurser får studenten stöd kring de uppgifter och den undervisning som ska göras, både av campuslärare och av kursmentor. Kursmentorerna har ett särskilt ansvar att följa studentens progression under VFU-kurserna och leder de särskilda VFU-seminarierna. VFU-kursernas lärandemål examineras både genom provande av praktiska didaktiska förmågor och genom uppgifter där studenten ska reflektera före, under och efter VFU:n kring exempelvis sina didaktiska förmågor.

Utvecklingsområden

Vår analys visar att det kontinuerligt under utbildningen finns lärandemål som på olika sätt stödjer examensmålet. Under de senaste två åren har ett genomgripande arbete skett i det fritidspedagogiska rådet för att säkerställa att didaktik och metodik explicit görs och utgör tydliga inslag i kurser, vilket också är något studenterna lyft fram som önskvärt. Analysen av utbildningen i relation till FF2 visar att detta utvecklingsarbete kommit långt men att ytterligare förbättringar behöver göras. I utvecklingsarbetet har tydligare metodikinslag lyfts in i kurserna, vilket handlat exempelvis om att studenten fått prova olika ledarroller genom rollspel, diskutera likabehandlingsplaner och med praktiska övningar utveckla förmågan att arbeta didaktiskt med barns rättigheter i en fritidspedagogisk praktik. Vidare ser vi att didaktik är ett område som behöver förtydligas specifikt i relation till fritidspedagogik. Tidigt i utbildningen möter studenterna didaktiska frågeställningar, i UK-kurserna Allmäntdidaktik och Utveckling/ lärande. Detta innehåll har tidigare inte följts upp på ett systematiskt sätt i de fritidspedagogiska kurserna. Didaktiska frågeställningar har diskuterats men inte alltid etiketterats som didaktik. Detta beror bl.a. på att didaktik, i forskningen, sällan relaterats till fritidspedagogik. Som ett resultat av översynen har didaktiska inslag lagts till i alla FP-kurser och frågor kring pedagogik, didaktik och metodik diskuteras, prövas och problematiseras. För att ge studenten möjlighet till ytterligare lärandeaktiviteter i relation till FF2 har kursmentornas undervisningsuppdrag tydliggjorts, och kursmentorerna har tillsammans med PUL arbetat fram ett professionsårshjul som synliggör de olika workshops och seminarier studenten möter under utbildningen. Dessa syftar till att, genom diskussion och reflektion kring olika professionsfrågor, t.ex. didaktik, stödja studenten i professionsutvecklingen.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga (FF3)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

FF3 visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för att studenten ska uppnå examensmålet FF3.

Tabell 10 Exempel på kurser som behandlar examensmålet FF3

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
VFU 1	- med handledarens stöd kunna planera, genomföra och utvärdera enklare pedagogiska moment och därigenom uppvisa grundläggande didaktiska förmågor	G1
UK- Utveckling/lärande	- relatera teorier och begrepp inom utveckling och lärande till skolans och fritidshemmets praktik	
	- diskutera hur den pedagogiska psykologin kan användas som ett professionellt verktyg för att leda och stödja elevers utveckling och lärande	
FP 2	- identifiera arenor och rum för språklig utveckling och lärande på fritidshem	
VFU 2	- planera/undervisa/utvärdera undervisning av enskilda moment i fritidshemmet genom att använda aktuella styrdokument	G2
	- beakta styrdokumentens värdegrund med beaktande av mänskliga rättigheter, barns rättigheter och jämlikhet i planering och undervisning	
VFU 3	- utifrån elevers behov och förmågor kunna planera, leda och på flera sätt utvärdera ett enskilt ämnesområde i relation till hållbar utveckling.	
FP 4	- använda tekniska, digitala, och estetiska uttrycksmedel som verktyg för barns och elevers skapande och lärande	
UK-Skolutveckling	- planera och utforma ett skolutvecklingsprojekt med relevans för fritidshemmet	G3
VFU 5	- anpassa sitt ledarskap till den pedagogiska situationen	
	- ta ett helhetsansvar för att i enlighet med styrdokument, didaktiska teorier och modeller genomföra hela undervisningsprocessen, d.v.s. planera, genomföra och utvärdera inom det fritidspedagogiska området.	
	- anpassa aktiviteter och beakta elevers olika behov och förmågor i fritidshem och skola	

Tabell 10 visar hur lärandemål som stöder examensmålet FF3 finns både i UK-, i FP- och i VFU-kurser. För att ge studenten möjlighet att öva och att nå förmågor och färdigheter i att planera, genomföra och följa upp undervisning är VFU-kurserna centrala. Det är främst här studenten får öva och pröva just dessa förmågor även om de också, som tabellen ovan visar, stöds genom undervisningen i andra kurser. För att stödja studenternas progression under VFU används en utvecklingsguide och utvecklingsplan, ett dokument som följer studenten genom VFU-kurserna för att ge student och handledare stöd för reflektion och diskussion, och för att synliggöra just progressionen mellan kurser. Utvecklingsguiden ligger sedan till grund för examination i avslutande VFU när studenten ska reflektera över sin utveckling, bl.a. i relation till att planera, utvärdera och följa upp undervisning. Nedan ges exempel på hur VFU-perioderna har utformats för att skapa en progression i studenternas förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning för att stimulera varje elevs lärande och utveckling.

Under den första VFU-perioden på **G1**-nivå *planerar, genomför och utvärderar* studenten enklare undervisningsmoment tillsammans med handledaren. Vidare visar studenten förmåga att etablera relationer och ta emot konstruktiv kritik. Under andra VFU-perioden planerar, genomför och utvärderar studenten enskilda moment i fritidshem med fokus på sociala relationer, språk och matematik. Studenten ska också visa förmåga att i planering och undervisning beakta styrdokumentens värdegrund med hänsyn till mänskliga rättigheter, barns rättigheter och jämlikhet. Detta med stöd av handledaren. Studenten ska vidare visa ett empatiskt och ansvarsfullt beteende i skola- och fritidshem och samarbeta och interagera med elever, vårdnadshavare, handledare och arbetslag. Under tredje VFU-perioden på **G2**-nivå ska studenten i) kunna planera, leda och på flera sätt utvärdera ett enskilt ämnesområde i det utomhuspedagogiska fältet utifrån elevers behov och förmågor, ii) kunna identifiera utvecklingsområden för verksamheten och föreslå lösningar som bidrar till att ge barn en meningsfull och innehållsrik fritid, samt iii) visa förmåga att på ett lämpligt och ansvarsfullt sätt hantera sociala relationer i fritidshemmets och skolans verksamhet i enlighet med skolans värdegrund. Under den femte VFU-perioden (**G3**-nivå) ska studenten planera ett arbetsområde i relation till styrdokument inom fritidspedagogik och ett praktisk-estetiskt undervisningsämne, och ta eget initiativ inom det pedagogiska arbetet i fritidshem och skola med utgångspunkt i elevers behov och förmågor. Dessutom ska studenten visa ett tydligt pedagogiskt

ledarskap inom såväl det fritidspedagogiska området som det praktisk-estetiska undervisningsämnet, och visa förmåga till självreflektion genom att kunna förändra sitt agerande utifrån kollegiala samtal. Genom denna progression stöds studenten successivt till att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning. Den avslutade VFU-perioden genomförs under en längre period för att möjliggöra att den studerande på ett samlat sätt får tillämpa och bli examinerad på kunskaper, färdigheter, förmågor och förhållningssätt som tränats under utbildningens olika kurser. Studenternas förmåga och färdighet examineras under VFU-perioderna dels genom en samlad bedömning av de genomförda undervisningsmomenten, dels genom en analytisk bedömning i förhållande till specifika bedömningskriterier.

I tabell 11 exemplifieras hur enskilda kurser är upplagda för att främja studenters lärande i relation till FF3.

Tabell 11 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet FF3.

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet	Examination
VFU 2 G1	planera/genomföra/ utvärdera undervisning av enskilda moment i fritidshemmet genom att använda aktuella styrdokument beakta styrdokumentens värdegrund med beaktande av mänskliga rättigheter, barns rättigheter och jämlikhet i planering och undervisning	VFU - Öva sociala och didaktiska förmågor - Planera, genomföra och utvärdera en samarbetsövning - Planera, genomföra och utvärdera en matematisk eller skriftspråklig aktivitet. - Beakta styrdokumentens värdegrund i planeringen	Skype-samtal med Student, LiU-lärare och handledare VFU-seminarium om planering Omdömesformulär där studentens agerande i olika situationer berörs Exempel på kriterier för godkänt - studenten planerar med stöd av handledaren ett väl avgränsat område på ett fungerande sätt genom att använda aktuella styrdokument - studenten använder styrdokumentens värdegrund vid genomförande av undervisningen i ett väl avgränsat ämnesområde.
UK-Skolutveckling G3	planera och utforma ett skolutvecklingsprojekt med relevans för fritidshemmet	Föreläsningar (2) - Skolutveckling genom learning study/ kollegialt lärande - Skolutveckling och skolinspektion Digital diskussionstavla Grupparbete Genomföra skolutvecklingsprojekt	Seminarier (2) - att utforma och analysa - analys av projekt Loggbok Handledning av grupparbetet Muntlig redovisning med skriftligt underlag Redovisa skolutvecklingsprojekt Exempel på kriterium för godkänt muntligt presentera en gemensam plan för ett skolutvecklingsprojekt som utgår ifrån identifierade utvecklingsbehov i verksamhet för skolan

Tabell 11 visar hur studenten på olika sätt får möjlighet att öva och examineras på förmågor och färdigheter med relevans för målet. I tabellen används en VFU-kurs och en UK-kurs som exempel. I VFU 2, vilken är utbildningens första längre VFU (5 v), har studenten till uppgift att planera, genomföra och utvärdera undervisning. Speciellt fokus ligger också på att i planering och genomförande beakta styrdokumentens värdegrund och särskilt barns rättigheter. VFU 2:s kursveckor ligger varvade med kursen FP 2 vilket gör att studenten inför VFU-veckorna både får teoretiskt och praktiskt lärandestöd. De uppgifter som studenten gör under VFU bearbetas också efter kursen i VFU-seminarier, och innehållet i FP 2 (teorikurs) och VFU relateras tydligt till varandra. Ett exempel på detta är att studenten i FP 2 läser och bearbetar teorier och forskning om barns lek för att sedan i en uppgift under VFU observera och reflektera över barns lek samt och visa förmåga att genomföra en samarbetsövning tillsammans med elever. På detta sätt kopplas teoretisk kunskap och pedagogisk praktik samman och studenten både övas och prövas i att reflektera över hur olika kunskap om lek kan utgöra utgångspunkt för undervisningen. Att stimulera barns utveckling och lärande är ett fokus i alla VFU-kurser, och det görs i relation till det kursspecifika innehållet.

I kursen UK-Skolutveckling får studenten till uppgift att i grupp planera och utforma skolutvecklingsprojekt. Kursen ligger i slutet av utbildningen vilket gör att studenten har erfarenheter av VFU i både skola och fritidshem. I relation till uppgiften, och i kursen som helhet, får studenten stöd genom en variation av arbetsformer, både föreläsningar och mer studentaktiva arbetsformer såsom seminarier, handledning och en digital diskussionstavla. Examination utifrån lärandemålet sker muntligt med skriftligt underlag, vilket gör att studenten dels får möjlighet att teoretisera kring färdigheter som praktiskt övas och examineras på VFU, och dels får möjlighet till formativ feedback och diskussion med kursens lärare. Studenten ska visa sin färdighet och förmåga genom att planera och kunna förankra sin planering i såväl styrdokument som forskning, och detta framgår av bedömningskriterierna.

Utvecklingsområden

Inom ramen för ett pågående utvecklingsarbete som initierades på fakultetsnivå och som omfattar fler program, har alla VFU-kurser setts över. Dels har kurserna och deras lärandemål tydligare skrivits fram mot undervisning i både fritidshem och ett praktiskt-estetiskt ämne, dels har vi arbetat med rättssäkerhet i bedömning. När det gäller bedömning har vi nu en större variation i bedömningsformer vilket främjar en allsidig bedömning. Vi har också etablerat former för tätare samverkan mellan examinatorer och VFU-handledare vilket är viktigt för samstämmighet kring krav och en likvärdig bedömning. Vi bjuder i högre grad än tidigare in handledarna till universitetet för att diskutera kursernas innehåll och bedömning. Dessutom arbetar vi med olika typer av bedömningsunderlag där handledare och universitetslärare har en tydligare dialog, t.ex. genom Skype-samtal i VFU 2 och VFU-besök i VFU 5. För att kunna stödja studenten att nå examensmålet behövs en större samsyn mellan lärare på universitetet och på VFU. Vi arbetar för att hitta fungerande former för detta och ser det som ett ständigt pågående och långsiktigt utvecklingsarbete.

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt (VF)

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

VF visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling

Nedan exemplifieras hur utbildningen som helhet ger förutsättningar för studenten att uppnå examensmålet VF.

Tabell 12 Exempel på kurser som behandlar examensmålet VF

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK-Bedömning	- diskutera etiska aspekter i samband med pedagogisk dokumentation, uppföljning och betygssättning	G1
UK-Utbildningshistoria/ demokrati	- redogöra för hur sociala kategorier bidrar till inkludering, exkludering och kategorisering i ett historiskt och samtida perspektiv	
	- relatera lärarens uppdrag till samhällets styrdokument, UNCRC, politiska mål samt barn som demokratiska aktörer	
	- diskutera skolans och fritidshemmets värdepedagogiska och demokratiska fostransuppdrag utifrån normativa och kritiska perspektiv	
FP 1	- diskutera fritidshemmets uppdrag och funktion i ett samhälleligt perspektiv	

VFU 2	- beakta styrdokumentens värdegrund med beaktande av mänskliga rättigheter, barns rättigheter och jämlikhet i planering och undervisning	
FP 3	- problematisera barns lärande om hållbar utveckling	
VFU 3	- visa förmåga att på ett lämpligt och ansvarsfullt sätt hantera sociala relationer i fritidshemmets/skolans verksamhet i enlighet med skolans värdegrund	G2
UK-Sociala relationer/ledarskap	- kunna beskriva vetenskapliga teorier och begrepp kring konflikter och utforska olika strategier för konflikthantering	
UK-Skolutveckling	- problematisera skolutveckling och utvärdering på mikro- och makronivå och dra slutsatser för den egna professionen	G3
VFU 5	- anpassa aktiviteter och beakta elevers olika behov och förmågor i fritidshem och skola	
FP-Examensarbete	- tillämpa etablerade forskningsetiska principer	

Exemplen i tabell 12 visar hur utbildningens kurser genom specifika lärande mål stödjer studenters lärande i förhållande till examensmålet. De aktiva verben signalerar successivt ökade krav och stödjer studenten att ta en aktiv roll i lärandet. På **G1**-nivå ska studenten visa förmåga att redogöra för eller diskutera olika aspekter av relevans för examensmålet, t.ex. etiska aspekter, hur sociala kategorier bidrar till inkludering, exkludering och kategorisering, lärarens uppdrag i relation till UNCRC, och värdepedagogiska och demokratiska frågor. På denna nivå sker en introduktion av examensmålets olika delar. I fokus står demokratifrågor och samspelsfrågor, men även frågor om vad vetenskap är, och olika vetenskapliga och samhällsliga perspektiv, diskuteras. I kursen VFU 3, på **G2**-nivå, förväntas studenten i större utsträckning reflektera och problematisera, men också praktiskt visa sin förmåga att agera i enlighet med skolans värdegrund. På **G2**-nivå lyfts också begreppet hållbar utveckling explicit i lärandemålen. På **G3**-nivå ska studenten praktiskt visa att hen kan ”anpassa aktiviteter och beakta elevers olika behov” något som kräver ett reflekterat förhållningssätt, liksom förmåga att värdera undervisningens komplexa förutsättning och handla därefter. Här ställs också krav på förmåga att kunna tillämpa t.ex. forskningsetiska principer vilket kräver värderingsförmåga.

I tabell 13 nedan exemplifieras hur enskilda kurser är upplagda för att främja studenternas lärande i relation till VF.

Tabell 13 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet VF

Kurs/ Nivå	Exempel på lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet		Examination
UK-Utbildningshistoria, demokrati G1	relatera lärarens uppdrag till samhällets styrdokument, UNCRC, politiska mål samt barn som demokratiska aktörer	Föreläsningar (3) - Barns rättigheter och demokrati i fritidshemmet - Den globala skolan - Värdepedagogik och yrkesetik Gruppuppgift om sociala kategorier och klass, etnicitet, ålder och genus Redovisning av gruppuppgift	Litteraturseminarium (1) - Möta mångfald i fritidshem och skola Seminarium (1) - Barnkonventionen och fritidshemmets demokratiska uppgift	Muntlig redovisning i grupp Grupparbete om sociala kategoriseringar redovisas Individuell skriftlig redovisning i uppgiften ska studenten diskutera lärares demokratiska uppdrag i relation till barns rättigheter Exempel på kriterium för godkänt att studenten med stöd av litteratur kan relatera lärarens uppdrag till samhällets styrdokument
FP 3 G2	problematisera barns lärande om hållbar utveckling	Föreläsningar (4) - Hållbar utveckling - Naturmöten och utomhuspedagogik - Skolgården som pedagogiskt rum - Hållbar utveckling i fritidshem och skola Workshop (2) - Hälsa, mat och utveckling - Återvinningsverkstad	Seminarier (4) - Hållbar utveckling i fritidshemmets styrdokument - VFU-seminarium - Hållbar utveckling i praktiken - Svåra val Exkursioner (4) - Artkunskap 1	Skriftlig individuell text , om hållbar utveckling Exempel på kriterier för godkänt - på ett korrekt sätt redogöra för begreppet hållbar utveckling med tyngdpunkt på ekologi, klimat och miljö - problematisera hållbar utveckling i relation till elevers lärande i fritidshem Individuell muntlig redovisning med skriftligt underlag Exempel på kriterium för godkänt

			<ul style="list-style-type: none"> - Artkunskap 2 - Utomhuspedagogik planering med kursmentorer - Skogsstyrelsen Studiebesök på museum	reflektera över hur valt dilemma kan kopplas till arbetet med elever i fritidshem
UK-Sociala relationer/ ledarskap G2	kunna beskriva vetenskapliga teorier och begrepp kring konflikter och utforska olika strategier för konflikthantering	Föreläsningar (3) <ul style="list-style-type: none"> - Mobbing - Lärares ledarskap - Konflikter och konfliktlösning 	Seminarier (4) <ul style="list-style-type: none"> - Mobbing - Sociala relationer - Ledarskap - Konfliktlösning Handledning (3) Inför gruppredovisning av antimobbingsprogram	Hemtentamen i form av essäfrågor där en fråga specifikt behandlar konflikt Exempel på kriterium för godkänt på ett godtagbart sätt kunna beskriva och använda vetenskapliga teorier och begrepp för att besvara hemtentamens olika frågor Muntlig gruppredovisning om antimobbingsprogram Exempel på kriterium för godkänt använda vetenskapliga teorier och begrepp samt relevant litteratur i analysen av mobbningsprogram

Examensmålet övas och examineras i UK-, FP- och VFU-kurser och utgör ett centralt innehåll i hela utbildningen. För att närmare analysera och visa hur examensmålet uppnås har en nedbrytning skett i tre olika delar 1) kunna göra bedömningar i den pedagogiska praktiken utifrån olika vetenskapliga och samhällsliga perspektiv 2) bedömningar utifrån etiska aspekter med beaktande av mänskliga rättigheter och barns rättigheter 3) beaktande av hållbar utveckling.

1) Kunna göra bedömningar i den pedagogiska praktiken utifrån olika vetenskapliga och samhällsliga perspektiv. Genomgående i utbildningen övas studenten i att förstå och bedöma den pedagogiska praktiken utifrån vetenskapliga och samhällsliga perspektiv. Det handlar dels om att praktiken ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, dels om att förstå fritidshemmets samhällsuppdrag. I LiUs ämnesbeskrivning för det fritidspedagogiska området (Dnr LiU-2013-01576) betonas vikten av att studenten förstår och kan resonera om "skolans och fritidshemmets utveckling i relation till samhällsförändringar över tid". Ett exempel på hur detta tas upp i utbildningen är UK-Skolutveckling där studenten ska kunna problematisera skolutveckling med hjälp av forskning och dra slutsatser för den egna professionen.

2) Bedömningar utifrån etiska aspekter med beaktande av mänskliga rättigheter och barns rättigheter övas och prövas. Mänskliga rättigheter, inklusive barns rättigheter, berörs specifikt redan under första terminen där studenten dels introduceras för vad detta innebär, dels examineras på detta i relation till social kategorisering. I övrigt är innehållet ett återkommande inslag (t.ex. i kurs FP 2 där barnperspektiv behandlas och i kurs UK-Sociala relationer/ledarskap där barn som aktörer i samspel och konfliktlösning tas upp) även om barns rättigheter inte berörs lika explicit. Innehåll om barns rättigheter återkommer explicit när studenten läser UK-Specialpedagogik där specialpedagogisk verksamhet ska förhållas till överenskommelser gällande barns rättigheter. Etik återkommer också i flera kurser och under sin första termin får studenten möta detta både i relation till forskning och till pedagogisk praktik (t.ex. UK-Bedömning där etiska aspekter i relation till bedömning är ett innehåll). I det avslutande examensarbetet ska studenten visa på ett etiskt förhållningssätt genom att "tillämpa etablerade forskningsetiska principer".

3) Beaktande av hållbar utveckling övas och prövas. Begreppet hållbar utveckling behandlas utifrån flera olika perspektiv där såväl social som ekonomisk och ekologisk hållbarhet berörs. På ett sätt kan det sägas vara återkommande - då fritidspedagogik kännetecknas av att studenten ska utveckla förmågan att "utveckla barns förmåga att förstå relationer mellan människor såväl som mellan människor och natur. Därmed utgör utbildningen en grund för ett hållbart samhälle" (Dnr LiU-2013-01576) – samtidigt som det genom lärandemål främst synliggörs i en kurs. Begreppet hållbarhet fördjupas specifikt i kursen FP 3 där studenten får problematisera de olika aspekterna av hållbar utveckling med ett särskilt fokus på ekologisk hållbarhet. Studenterna läser litteratur, tar del av föreläsningar, studiebesök, workshops och seminarier

om hållbar utveckling och gör även en examinationsuppgift där de ska fördjupa sig i någon aspekt av begreppet och koppla denna till undervisning i fritidshem. Även hållbarhet i relation till elevers hälsa och välbefinnande tas upp och examineras i kursen liksom ekologiska aspekter. Social hållbarhet återkommer i flera av utbildningens kurser och sociala relationer kan ses som en viktig del av det fritidspedagogiska området. I kurserna FP 2, VFU 2 och UK-Sociala relationer/ledarskap berörs social hållbarhet specifikt med fokus på sociala relationer mellan barn och mellan barn och vuxna. I UK-Sociala relationer/ledarskap får studenten t.ex. bearbeta innehåll om konflikter och konflikthantering, något som är centralt i relation till hållbara relationer. Studenten både övas och prövas och det finns en tydlig samstämmighet mellan lärandemål, lärandeaktiviteter och examination. Både lärandeaktiviteter och examination sker i varierande former som, t.ex. muntlig framställning, föreläsning, seminarium, textbearbetning och skrivande. I kursen UK-Skolutveckling berörs specifikt ett hållbart ledarskap.

Utvecklingsområde

Vår analys av examensmålet VF 1 visar att studenten övas och prövas på flera olika sätt i relation till innehåll av relevans för examensmålet. Förmåga att värdera och omsätta kunskaper om för examensmålet relevanta områden återfinns i relation till att göra bedömningar utifrån vetenskapliga, samhällseliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna och barns rättigheter. Det som utifrån analysen ovan finns skäl att utveckla vidare är att explicitgöra hållbar utveckling. Innehållet finns i flera kurser men uttalas explicit i enbart i några fall. Ett utvecklingsarbete kommer därför påbörjas inom ramen för UK-och FP-råd under HT 2018 med syfte att se över kursplaner och studiehandledningar men också hur man i föreläsningar och i val av litteratur synliggör lärande om hållbar utveckling. Dessutom ser vi behov av att lärarkollegiet erhåller fortbildning om hållbar utveckling vilket planeras hösten 2018.

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Linköpings universitet arbetar aktivt med att integrera ett genusperspektiv i all utbildning med utgångspunkt i LiUs plan för jämställdhetsintegrering (Dnr LiU-2017-00543). LiUs övergripande arbete har sedan brutits ned till Utbildningsvetenskaps plan för Jämställdhetsintegrering (Dnr LiU-2017-1558), vilken omfattar en rad åtgärder för att verka för jämställdhet och där flertalet av dessa åtgärder är riktade mot grundutbildning. Sedan 2005 finns en *genuslektor* per fakultet/område (4 st.), som i sin anställning (ca 25%) arbetar med att: 1) öka medvetenhet och kunskap om genusperspektiv i utbildning, och 2) utveckla pedagogiska modeller för bestående arbete med jämställdhets- och genusaspekter. Genuslektorn vid UV får sitt uppdrag av SUV, som också följer upp arbetet och fastställer en årlig handlingsplan. I uppdraget ingår att möta, stötta och samarbeta med lärare, att samverka med studentkårer och studeranderepresentanter, och att delta i nämnder och ledningsgrupper för att förankra jämställdhetsarbetet och vara en resurs i planering och utvecklingsarbete. Uppdraget omfattar inte bara genusfrågor utan också andra perspektiv som ingår i arbetet för lika villkor, såsom etnicitet och funktionsvariation. En prioriterad del av uppdraget under 2018-2020 är att leda och samordna UVs arbete med jämställdhetsintegrering, utifrån LiU:s respektive UVs handlingsplan. Genuslektorn har tidigare bl.a. granskat arbetet med genusinkludering i den utbildningsvetenskapliga kärnan, och lett diskussioner kring olika former av segregation i relation till lärarutbildning. Vidare deltar genuslektorn i nationell och internationell samverkan kring genus och jämställdhet i högre utbildning.

Jämställdhetsperspektivet integreras på olika sätt i utbildningens utformning och genomförande. I beställningen till institutionerna, av utbildningsuppdrag inom grundlärarutbildningen fritidshem, föreskrivs att perspektiven internationalisering, genus, klass och etnicitet ska beaktas vid utformning av kurserna, och att detta kan synliggöras i lärandemål, kursinnehåll, arbetsformer eller kurslitteratur (Dnr LiU-2014-00073). Genuslektorn arbetar systematiskt med uppföljningar och gjorde under 2015-2016 en uppföljning och analys av progression i genus- och mångfaldsfrågor i Grundlärarprogrammet inriktning

fritidshem, vilket också utgjorde utgångspunkt för en vetenskaplig artikel (Kreitz-Sandberg 2016¹). Uppföljningen och analysen gjordes i samråd med PUL, kommunicerades på programmöten och har utgjort utgångspunkt för vidare arbete med utgångspunkt i jämställdhet både som form och som innehåll.

Exempel på lärandemål som beaktar jämställdhet

Lärarstudenter vid Linköpings universitet ska lämna lärarutbildningen med tillräckliga kunskaper om genus och jämställdhet för att i mötet med barn och vuxna kunna säkerställa en likvärdig utbildning, d.v.s. att de själva i framtiden kan lägga upp en undervisning som utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar såsom jämställdhet. För att säkerställa att studenterna uppnår examensmål om jämställdhet när examen utfärdas har examensmålen brutits ned i kursspecifika lärandemål. Detta exemplifieras i följande tabell.

Tabell 14 Exempel på lärandemål som beaktar jämställdhet

Behandlas i följande kurser	Exempel på lärandemål som svarar upp mot examensmålet	Nivå
UK- Utveckling/lärande	- beskriva hur mångfalden påverkar undervisningens villkor	G1
VFU 2	- beakta styrdokumentens värdegrund med beaktande av mänskliga rättigheter, barns rättigheter och jämlikhet i planering och undervisning	
FP 2	- diskutera organisering av lek utifrån forskning om genus och jämställdhet - beskriva barns identitetsskapande utifrån olika teoretiska perspektiv	
VFU 3	- visa förmåga att på ett lämpligt och ansvarsfullt sätt hantera sociala relationer i fritidshemmets/skolans verksamhet i enlighet med skolans värdegrund	G2
UK-Sociala relationer/ledarskap	- analysera mobbningsituationer med hjälp av vetenskapliga begrepp och perspektiv	G2
UK-Skolutveckling	- problematisera skolutveckling och utvärdering på mikro- och makronivå och dra slutsatser för den egna professionen	G3

Exemplen i tabell 14 visar hur utbildningens kurser genom specifika lärandemål stödjer studenternas förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Lärandemålen på **G1**-nivå präglas av att studenten ska kunna *beakta*, *redogöra*, och *diskutera* olika aspekter relaterade till jämställdhet. På **G2**-nivå ska studenten kunna visa förmåga *att hantera* och *analysera* faktorer där jämställdhet återkommande beaktas som en aspekt. På **G3**-nivå ska studenten *problematisera* och *kunna dra slutsatser* och på VFU kunna ta ett *helhetsansvar* i enlighet med styrdokument där jämställdhet är en central aspekt. De aktiva verben överensstämmer med dem som används i progressionskartan, och utbildningens kurser bidrar därmed genom en tydlig progression i förhållande till examensmålet om jämställdhet. Tabellen visar att kurser på samtliga progressionsnivåer bidrar till att studenten utvecklar sin förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Det är kurser inom såväl UK, FP, och VFU som tillsammans erbjuder en tydlig väg mot att på G3-nivå kunna dra slutsatser kopplade till den egna professionen.

I det följande analyseras vidare hur examensmålen, efter att ha brutits ned i kursspecifika lärandemål, behandlas genom lärandeaktiviteter och examination, och hur utbildningen därmed stödjer examensmålet jämställdhet. I tabell 15 används kursen FP2 som exempel.

¹Susanne Kreitz-Sandberg, Improving Pedagogical Practices through Gender Inclusion: Examples from University Programmes for Teachers in Preschools and Extended Education, *International Journal for Research on Extended Education*, 2016. 4(2), pp. 71-91.

Tabell 15 Hur utbildningens utformning och genomförande stödjer examensmålet

Kurs/ nivå	Lärandemål	Lärandeaktiviteter som behandlar lärandemålet	Examination	
FP 2 G1	diskutera organisering av lek utifrån forskning om genus och jämsällldhet	Föreläsningar (6) - Barns sociala samspel & identitet 1&2 - Barns sociala samspel & mobbning - Barns lek - Lek i fritidshem - Digital media i fritidshem Workshop om lek	Litteraturseminarium (4) - Barns kamratkulturer och identitetsskapande - Barns lek i fritidshem - Sociala relationer - Barnperspektiv och barns perspektiv	Gruppuppgift – fältforskning Studenterna genomför intervjuer med elever och redovisar med fokus på metod, etik, resultat och litteratur Exempel på kriterium för godkänt - skriftligt formulera frågor och problem i relation till teoretiska perspektiv på temat identitet, grupprocesser och kamratkulturer - beskriva aspekter av barns identitetsskapande utifrån olika teoretiska perspektiv Individuell skriftlig uppgift Exempel på kriterium för godkänt - relatera frågan till relevanta begrepp och resonemang inom ditt valda område (barns identitetsskapande och barns lek måste beröras på något sätt men man kan välja att lägga tonvikten på något av dessa)

I kursen FP 2 tas innehåll som specifikt berör jämställdhet upp. Undervisningen är varierad och studenten får möta innehåll om jämställdhet i relation till flera olika aspekter, t.ex. lek och sociala relationer. Tabell 15 visar att studenten, genom olika lärandeaktiviteter och examinationer, får stöd i att utveckla sin förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten. Tabellen visar också att innehållet från lärandemål och lärandeaktiviteter följs upp i examination där studenten både i grupp och enskilt ska kunna lyfta frågor om organisering av lek utifrån genus och jämställdhet. För att alla studenter ska ges möjlighet att komma till tals organiseras undervisning, t.ex. seminarier, i både större och mindre grupper, och det finns en medveten strävan att fördela talutrymmet så jämnt som möjligt.

Normkritiska inslag finns tidigt i utbildningen (T1) där exempelvis olika föreställningar kring manligt/kvinnligt, pojktigt/flickigt problematiseras i relation till läraruppdraget. Jämställdhet följs på olika sätt upp under hela utbildningen, exempel på vidare problematisering sker i relation till barns fritid, kulturskapande, vänskapsrelationer och i relation till professionsfrågor. Målsättningen är att jämställdhet ska vara en integrerad del av utbildningen och det berörs bl.a. i relation till områden som barns lek, identitetsutveckling och barns kulturskapande. I flera av kurserna finns ett professionsperspektiv då studenten på ett tydligt sätt relaterar till skol- och fritidshemspraktiken genom att exempelvis studera olika lärandeaktiviteter på fritidshemmet eller problematisera lek utifrån jämställdhetsaspekter. Även på VFU-kurser finns särskilda lärandemål där värdefrågor kommer i fokus och som övas och prövas i progression. Examinationerna svarar emot specifika lärandemål och knyter an till de lärandeaktiviteter som genomförts, vilket skapar samstämmighet. Studenten stöts av föreläsningar och seminarier för att utveckla ett självständigt analytiskt förhållningssätt.

Vad avser utformningen av våra kurser strävar vi mot en *genusmedveten undervisning*, vilket omfattar att jämställdhet ska beaktas både till form och till innehåll. Det innebär att undervisningen ska präglas av jämställdhet, och i alla kursplaner tydliggörs att "Kursen bedrivs på ett sådant sätt att både mäns och kvinnors erfarenhet och kunskaper synliggörs och utvecklas". Detta innebär också att en genomlysning gjorts av kurslitteraturen för att tillse att både kvinnor och män finns representerade. Våra kurser bemannas i den mån det är möjligt av både kvinnor och män, som föreläsare, kursansvariga och seminarieledare. Jämställdhet är även något som problematiseras i relation till studentgruppens sammansättning. Könsfördelningen bland studenterna är relativt jämn på utbildningen (60% kvinnor och 40% män).

Utvecklingsområden

Analysen av bedömningsgrunden har visat att utbildningens utformning, genomförande och examination säkerställer att examensmålet uppnås. Vi kan konstatera att de olika aspekter som målet specificerar täcks och att det finns en tydlig progression. Genus och jämställdhet är perspektiv som belyses

genomgående under utbildningen i relation till olika kursinnehåll, dock finns utvecklingspotential i att göra frågan om jämställdhet mer explicit i några av kurserna, vilket även Genuslektorns genomlysning visade. Utifrån detta och UVs plan för *Jämställdhetsintegrering* har ett utvecklingsarbete initierats av PUL, vilket sker inom ramen för UK-råd och FP-råd med syfte att: 1) lyfta fram det arbete som redan sker på programmet på ett tydligare sätt i lärandemål och kursinnehåll, 2) i lärarkollegiet ha fortsatt diskussion och kompetensutveckling kring genusmedveten pedagogik för att genomföra ett fortsatt arbete med genusinkludering d.v.s. genus som innehåll (att inkludera ett genusperspektiv), genusmedveten undervisning och utveckling av normkritiska perspektiv.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Enligt LiUs modell för kvalitetssäkring (Dnr LiU-2017-01507) granskas och kvalitetssäkras Grundlärarprogrammet, liksom lärosätets övriga utbildningar, i en 6-års cykel. År ett i cykeln upprättar programansvarig utbildningsledare en *kvalitetsrapport* som innehåller beskrivning och analys av nyckeltal, måluppfyllelse, forskningsanknytning, lärarkompetens, arbetslivsperspektiv, studentperspektiv och jämställdhetsperspektiv. Rapporten diskuteras, bearbetas och förankras i Programmöten med lärar-, studerande- och arbetslivsrepresentanter. Den färdiga rapporten ligger sedan till grund för granskning vid en *fakultetsdialog* där styrkor och utvecklingsområden diskuteras. Dialogen, i vilken bl.a. dekanus och studeranderepresentanter deltar, mynnar ut i en bedömning och ett förslag till *handlingsplan* som sedan behandlas och fastställs av styrelsen (SUV). De åtgärder som handlingsplanen föreskriver genomförs under år två till sex i cykeln och avrapporteras till styrelsen genom programmets verksamhetsberättelser år tre och fem. I enlighet med UVs tidsplan hålls dialog, och fastställs handlingsplan, för inriktningen fritidshem under 2019. Kvalitetssäkringsprocessen kräver insamling och sammanställning av ett omfattande material, och därför har UV tagit fram en matris för måluppfyllelse av examensmålen och en frågelista som är anpassad för lärarutbildningarna. Den fylls i av kursansvariga, studierektorer och avdelningschefer m.fl. och innehåller de uppgifter som ska ligga till grund för beskrivning och analys i kvalitetsrapporten.

Andra systematiska uppföljningar som ligger som grund för kvalitetssäkrande åtgärder är:

- Lärarkonventets alumnundersökningar
- LiUs centrala studentundersökningar
- UVs beställningsutvärderingar
- UVs fakultetsinventeringar med matriser till studierektorer och kursansvariga
- UVs årliga budget- och verksamhetsdialoger med institutionerna
- Årliga genomströmningsanalyser
- Formativa kursutvärderingar (muntliga och skriftliga) under kursers gång
- Webbaserad utvärdering efter varje avslutad kurs, och årlig uppföljning av resultaten på programnivå
- Uppföljningar av VFU-placeringar efter varje VFU-period

De generella och riktade uppföljningar som listas ovan leder till att utvecklingsområden identifieras och åtgärder vidtas i olika fora (se avsnittet "Bakgrund" för redogörelse av programmets organisation för ledning och kvalitetssäkring). Nedan ges exempel på aktuella utvecklingsområden och planerade samt vidtagna åtgärder.

Åtgärder för säkerställande av progression i utbildningen

Med hjälp av UVs matris kartläggs hur utbildningens kurser svarar upp mot examensmålen vad gäller kursernas lärandemål, lärandeaktiviteter och examinationer. Kursernas innehåll och placering i utbildningen belyses även i studenternas kursutvärderingar och i lärarnas analys av utbildningen i relation till progressionskartan. En svaghet som uppmärksammades 2016 i dessa analyser var att kurserna FP 1, FP 2 och FP 4, som ligger tidigt i utbildningen, innehöll lärandemål där de aktiva verben var på en högre progressionsnivå än i några av de senare kurserna. Åtgärder vidtogs därför på programnivå, och inför 2017 korrigerades de aktiva verben i kursernas lärandemål för att säkerställa en tydlig progression i hur utbildningen uppfyller examensmålen.

Åtgärder termin 2 med anledning av kursutvärderingar

I kursutvärderingarna från utbildningens termin två 2015 och 2016 efterfrågade studenterna (1) en tydligare ingång i det fritidspedagogiska området, (2) kunskap om att arbeta i grupp och (3) ökat fokus på digitala verktyg/MIK (medie- informationskunnet). Mot bakgrund av detta initierade FP-rådet en översyn av innehållet i de fritidspedagogiska kurserna, kurserna behövde renodlas och att digitala verktyg och grupparbeten behövde ges större utrymme i kursernas innehåll och form. För att renodla kurserna genomfördes 2017 en omflyttning av kursernas innehåll och fokus i FP 1 renodlades mot profession och fritidshemmets uppdrag medan FP 2 fokuserades på fritidshemmets undervisningsinnehåll. Flera lärandemoment infördes i FP 1 där studenterna får bearbeta teorier om grupprocesser och delta i workshops tillsammans med kursmentor för att prova på praktiska övningar och reflektera kring roller och grupprocesser. Ett programövergripande projekt, digitala verktyg 2017-2018, startades med syfte att förstärka inslagen kring digitala verktyg genom ytterligare undervisningsmoment i programmets kurser, arbeta med digitala verktyg både som form och innehåll, samt integrera digitala verktyg/MIK under hela utbildningen.

Åtgärder med anledning av Studentundersökningen

Studentundersökningen genomförs vart tredje år med fokus på allt ifrån den enskilda utbildningen till centrala stödstrukturer och studiemiljö. På basis av undersökningen formar programansvarig tillsammans med UK- och FP-råd konkreta åtgärder och SUV fastställer en handlingsplan (se t.ex. Dnr LiU-2018-00874). I Studentundersökningen 2017 framgick att studenter på grundlärarprogrammet, inriktning fritidshem önskar än mer stimulerande arbetsformer och tydligare och mer varierad återkoppling. Mot bakgrund av detta har handledning planerats in mer frekvent i relation till olika uppgifter studenterna genomför. Lärarna ger formativ bedömning och återkoppling till studenterna av arbeten i process, dvs att återkoppling ges till studenterna innan arbeten lämnas in för examination. Vidare har kamratbedömning införts i kurser där grupparbeten sker. Införandet av digitala verktyg som form och innehåll mer genomgående i utbildningens kurser är ytterligare en insats som syftar till att utöka variation och studentaktiva arbetsformer i utbildningen.

Återkoppling av vidtagna åtgärder

Återkoppling av vidtagna åtgärder till lärare sker främst i kursteamsmöten inför en kommande kursomgång men också i berörda råd och lärarmöten. Återkoppling till studenter sker framförallt vid kursintroduktion där kursansvarig informerar om hur kursen har utvecklats och om bakgrunden till vidtagna åtgärder. Återkoppling till studenter sker också via råden där studentrepresentation finns. Ett område för utveckling är att återkoppla till studenter efter avslutad kurs. Idag informeras främst kommande studenter, dvs de som ska gå kursen. Ett arbete har därför initierats för att hitta former för hur LiUs digitala lärplattform kan användas för återkoppling av åtgärder till studenter efter avslutad kurs.

Åtgärder med anledning av genomströmningsanalyser

Olika typer av genomströmningsanalyser genomförs årligen med fokus på kvarvaro, avbrott och studieprestation på program och kursnivå. Analyserna görs av PUL i samarbete med UVs controller och de redovisas och diskuteras i olika programföreläsningar, i UVs budget- och verksamhetsdialoger och i verksamhetsberättelsen som presenteras för styrelsen (SUV). Av de studenter som påbörjade utbildningen 2016 var 49 % kvinnor och 51% män, medan de registrerade avbrotten under första läsåret utgjordes av 53 % kvinnor och 47 % män. Siffrorna visar att utbildningen attraherar både kvinnor och män

att söka men också att det inte föreligger någon betydande könsskillnad gällande avbrott. Kvarvaro för läsåret två har ökat betydligt sedan utbildningen startade och ligger i de senaste mätningarna på 86%, vilket är en bra bit över riksgenomsnittet (se statistikunderlag från UKÄ). Uppföljningarna visar vidare att genomströmningen är jämn under programmet både generellt och i relation till enskilda kurser. Ett kontinuerligt utvecklingsarbete sker dock för att bevara en hög genomströmning parallellt med ett aktivt arbete med *breddat deltagande*. För att ta hänsyn till studenternas olika förutsättningar och behov och ge dem möjlighet att slutföra utbildningen inom planerad studietid genomförs en rad åtgärder. Samtliga studenter ges en *akademisk introduktion* under första terminen. Här behandlas bl.a. akademiskt skrivande och studenterna får individuell formativ återkoppling på skrivuppgifter för att utveckla sitt skrivande. Under 2017 och 2018 har det språkliga stödet utvecklats till att fokusera mer på riktat och återkommande stöd till studenter i behov av stöd för att utveckla sitt skrivande och slutföra sina studier. Ett generellt stöd (motsvarande 10 timmar per student och termin) erbjuds fortfarande via Språkcentrums regi till alla studenter som upplever behov av stöd för muntlig och skriftlig framställning. Vidare bedriver LiU ett aktivt likavillkorsarbete genom vilket studenter med funktionsvariationer kan få extra pedagogiskt stöd vid behov. Under 2018 sker en översyn av programmets studiehandledningar för att skapa en tydlighet gällande beskrivning av uppgifter och bedömningskriterier. Vidare pågår ett arbete med att underlätta omregistrering och examination för studenter som inte klarat sina studier i utsatt tid och säkerställa att tydlighet råder gällande strukturer för omexamination. Under 2017 initierades därtill ett utvecklingsarbete där studenter som går i högre årskurser agerar studiementorer för nyantagna studenter. Insatsen har utvärderats med gott resultat och kommer därav permanenteras i utbildningen.

Exemplen ovan visar att uppföljningar genomförs på program och kursnivå för att synliggöra styrkor och svagheter i utbildningens innehåll, utformning och genomförande och att uppföljningarna omsätts i konkret kvalitetsutvecklande åtgärder och insatser som möjliggör för studenterna att slutföra utbildningen inom planerad studietid.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Området Utbildningsvetenskap verkar för att studenterna ska ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningen. Detta sker bl.a. genom olika former av utvärdering, studentrepresentation och kompletterande generella insatser.

Påverkan genom utvärdering

Studenternas perspektiv på utbildningen tas tillvara i samtliga kurser genom framför allt LiUs digitala *kursvärderingssystem KURT* (från HT18 *Evaluate*). Det är en webbaserad enkät med generella frågor från rektors- och fakultets-/områdesnivå, samt frågor utformade av respektive kursansvarig. Den sänds till samtliga studenter efter varje avslutad kurs (se Uppföljning, åtgärder och återkoppling). Studenterna har också möjlighet att påverka genom de kompletterande *formativa kursutvärderingar* (muntliga och skriftliga) som kursansvariga och lärare ofta själva genomför under kursers gång. Vidare genomför LiU en studentundersökning var tredje år. Sektionen initierar kompletterande enkätundersökning riktade programmets studenter baserat på olika fokusområden. Vidare genomför programansvarig digitala *programutvärderingar* med frågor på både program- och kursnivå där studenter som snart ska slutföra, och har slutfört utbildningen ger sina synpunkter och föreslår förändringar. Resultaten av utvärderingarna

utgör underlag för Programmöte, FP- och UK-råd och kursteam som på olika sätt arbetar för att kvalitetssäkra och vidareutveckla utbildningen.

Programutvärderingarna visar att flertalet studenter är nöjda, eller mycket nöjda med sin utbildning. Ett utvecklingsområde som upptäckts genom programutvärderingarna är att studenter efterfrågar mer stöd i sitt komplexa uppdrag att undervisa både i fritidshem och i ett praktisk-estetiskt ämne under skoltid. De olika delarna upplevs ibland som disparata. Utifrån detta har möten initierats mellan det fritidspedagogiska ämnesrådet och det praktisk-estetiska ämnesrådet för att tydligare kunna relatera de olika delarna till varandra. Ytterligare ett led för att ge stöd i utvecklandet av yrkesprofessionen är införandet av en programdag dit alumner bjuds in för att diskutera undervisningsbegreppet med programledning och studenter som läser programmet. Under läsåret 2016-2017 genomförde sektionen en enkätundersökning riktade till grundläroarsstudenter fritidshem om deras erfarenheter av VFU. I undersökningen framkom att flertalet studenter var nöjda med sin VFU men att handledare ibland upplevdes som otillräckligt insatta i utbildningen och aktuell kurs. Mot bakgrund av detta infördes handledarträffar dit kursens handledare bjuds in inför VFU 2, 3 och 5 och där handledningsrelaterade frågor diskuteras och kursinformation ges. Dessa träffar har lett till att handledarna har fått ökad kunskap om programmet men träffarna är också värdefulla för ökat utbyte kring olika frågor mellan handledare i verksamhet och examinator på Campus.

Påverkan genom studentrepresentation och kompletterande generella insatser

Utbildningen har planerats och organiserats med utgångspunkt i att studenterna ska kunna påverka utbildningen genom representation i de organ som arbetar med kvalitetssäkring och utveckling. Studeranderepresentanter som utses av studentkåren ingår därför i UK-råd, FP-råd, VFU-studentråd och programmötet. På områdesnivå ingår studeranderepresentant också i genuslektorns referensgrupp (se "jämförhållningsperspektiv"). Studenterna är vidare representerade i Styrelsen för utbildningsvetenskap (3 repr.), vilket innebär att de är delaktiga i styrning av och beslut kring områdets alla lärarutbildningar. För att verka för att studeranderepresentanterna skall ta aktiv del i styrelsens arbete träffar dekanus dem inför varje sammanträde i ett förmöte där dagordning och handlingar går igenom. För att vidare främja studenternas delaktighet och inflytande lämnar UV ekonomiskt bidrag till kårverksamhet där studenter ersätts för sitt arbete med *utbildningsbevakning* och *utbildningsutveckling*. Studenterna har också en viktig roll i utvecklingsarbetet genom sin representation vid de *utbildningsdialoger* som hålls vid UV inom ramen för LiUs kvalitetssäkringssystem, där varje utbildning granskas och bedöms vart sjätte år. På LiU-nivå hålls också en gång per termin ett *studentledningsråd* där bl.a. rektor och fakultetsledningar medverkar. Rådet leds, och agendan sätts, av studentkårens representanter och där tas frågor och synpunkter upp som studenterna vill framföra och diskutera med universitetsledningen.

Vi uppfattar denna representationsmodell som en styrka för att säkerställa att ett studentperspektiv inte enbart genomsyrar de systematiska utvärderingar som genomförs, utan även tillvaratas i de fora som arbetar med att utforma åtgärder mot bakgrund av identifierade utvecklingsområden. En svaghet i representationsmodellen uppstår i de fall det är svårt att rekrytera studeranderepresentanter till de olika råden. Grundläroarsprogrammets inriktning fritidshem har kontinuerligt haft en god studentrepresentation i programmets olika fora. Under läsåret 2017/2018 genomförs dock insatser för att säkra en *kontinuitet* i studentrepresentation, dvs säkra att samma studenter återkommande medverkar i de olika mötesformerna eftersom det borgar för en långsiktighet i diskussionerna då studenter som är insatta i de pågående frågorna har större möjlighet att sätta sig in i dessa och arbeta systematiskt med att förankra diskussionerna i kår respektive studentgruppen som helhet. En svaghet uppstår i representationsmodellen om studentrepresentanterna inte förankrar arbetet i studentgruppen som helhet. Som ett komplement till studentrepresentationsmodellen bjuder därför programansvarig tillsammans med sektionen in samtliga studenter till årskursvisa möten för att möjliggöra för fler studenter att diskutera utvärderingsresultat och åtgärder. Sektionens studeranderepresentanter driver utöver detta ett digitalt forum för att ge studenter möjlighet att lyfta och diskutera utbildningsfrågor. Resultatet av dessa diskussioner tas återkommande upp på programmötet.

Utöver dessa formella beslutsarenor som beskrivits ovan, sker arbete parallellt med att utveckla informellt inflytande där studenterna uppmuntras till aktivitet i pågående kurser. Viktiga faktorer i detta är att skapa möjlighet till *dialog* och *tillgänglighet* mellan student och lärare. I den lärplattform som används på kurser sker mycket dialog både mellan lärare och mellan studenter i chatfunktionen. På längre

kurser sker också kursvärderingar som är formativa till sin karaktär och där studenters åsikter kan tas i beaktande. Konkreta sätt för att skapa tillgänglighet är att lärare erbjuder fasta mötestider dit studenter är välkomna för att ställa frågor och diskutera. Likaså ser vi variationer i arbetsformer där exempelvis handledning i mindre grupper möjliggör tillfällen där studenten kan resa olika typer av frågor.

Vidare kan studenterna välja att bedriva studier utomlands, och under termin 4 finns ett s.k. mobilitetsfönster som är särskilt väl lämpade för det. Flera väljer möjligheten att under termin 4 resa ut och läsa kurser som motsvarar FP 4, UK-Sociala relationer/ledarskap och UK-Specialpedagogik. Under senare år har också partneravtal ingåtts med ett antal utländska universitet för studentutbyten under VFU-perioder. Möjligheten till att tillgodose önskemål om utlandsstudier uppfattar vi som en styrka då det ger studenterna möjlighet att påverka och profilera sin egen utbildning, och vi strävar efter att teckna fler avtal med universitet med goda kvaliteter inom lärarutbildning.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Grundlärarutbildningen, fritidshem har formats med fokus på att den ska vara relevant och förbereda studenterna för läraryrket, vilket kommer till uttryck i kursplanerna och exemplifieras i avsnitt "Utformning, genomförande och resultat". Nedan redovisas ytterligare exempel som särskilt belyser hur utbildningen är utformad och genomförs med fokus på arbetsliv och samverkan.

Integrering och progression – för att göra utbildning användbar och arbetslivsförberedande

I syfte att förbereda studenterna för arbetslivet integreras ett arbetslivsperspektiv i programmets olika kurser. Exempelvis ingår *lärares uppdrag och praktiska arbete* som en röd tråd genom de UK-kurser som inleder och avslutar utbildningen. Genomgående kopplas kursernas innehåll till skolans verksamhet, fritidshemmets särskilda uppdrag och roll och till gällande styrdokument. I dessa kurser integreras de fritidspedagogiska studierna med didaktiska studier, och det didaktiska innehållet tydliggörs genom specifika lärandemål. Vidare ges VFU-kurser inom ramen för de fritidspedagogiska studierna, och kursernas innehåll integreras på olika sätt. Ett exempel är att studenterna under VFU i termin 2 observerar läs- och skrivstimulerande aktiviteter som utgör underlag för seminarier i efterföljande FP-kurs. Under VFU i termin 3 genomförs observationer av undervisning utomhus som sedan ligger till grund för examination om utomhuspedagogik i efterföljande FP-kurs. Genom att didaktiken integreras i området fritidspedagogik, och varvas med VFU-perioder, knyts utbildningens olika delar till yrkesutövningen och förbereder studenten för arbetslivet. Genom den progressionsmodell som ligger till grund för utbildningens struktur och lärandemål stöttas också studenten i sin utveckling mot att självständigt kunna hantera de uppgifter som ingår i en lärares arbete.

Beredskap för ett föränderligt arbetsliv

De integrerade fritidspedagogiska och didaktiska studierna och de återkommande VFU-perioder som exemplifierats ovan ger studenterna inblick i det föränderliga arbetsliv som präglar läraryrket. I utbildningen övar studenterna även upp en beredskap att möta ett *föränderligt arbetsliv* genom utbildningens fokus på *mångkulturalitet, digitalisering/MIK* och *hållbar utveckling*. Dessa områden har identifierats som särskilt betydelsefulla för förändrade villkor och arbetsformer inom skola och fritidshem och utvecklingen av fritidshemmets roll och uppdrag. I relation till mångkulturella frågor har utvecklingsinsatser gjorts för att bättre förbereda studenter att möta mångfald i elevgrupper. Insatserna har skett både på programnivå i form av temadagar (år 1 och år 2) och på kursnivå. Exempelvis har kursen FP 2 fått moment i relation till barns språkliga lärande som bl.a. fokuserar på nyanlända barn. För att på ett systematiskt sätt integrera digitala verktyg/MIK i utbildningens kurser definierades inledningsvis fyra olika typer av kunskapsområden om digitalisering som studenterna behöver utveckla i relation till sin

yrkesprofession. Följande kunskapsområden definierades 1) kunskaper om elevers digitala vardag och deras användning av digitala applikationer/verktyg, 2) kunskaper om det digitaliserade samhället och i dess relation kunna beakta elevers behov av digitala kompetens och medie- och informationskunnighet 3) färdigheter i användning av digitala medier i en fritidshemspraktik/skolpraktik 4) känna till och kritiskt förhålla sig till digitaliseringens påverkan av ämnena fritidspedagogik och idrott/musik/bild. Baserat på dessa kunskapsområden inventerades utbildningens kurser och under 2018 fortsätter arbetet med att införa kompletterande lärandeaktiviteter för att säkerställa att samtliga områden behandlas kontinuerligt i utbildningen. Bland annat får studenterna i kursen FP 4 öva och pröva olika tekniska, digitala och estetiska uttrycksmedel som kan användas som verktyg för barns och elevers lärande i fritidshemmet. Vad gäller hållbar utveckling deltar studenterna i ett flertal lärandeaktiviteter för att utveckla kunskap om innebörden av hållbarhet i relation till fritidshem och skola och utveckla en handlingsberedskap för social, ekonomisk och ekologisk hållbar utveckling (se exempel i avsnitt "Utformning, genomförande, resultat").

Att utbildningen fokuserar på en mångfald av pedagogiska metoder samt utvecklar studenternas förmåga att göra uppföljningar och specifika utvärderingar utgör ytterligare möjliggörande faktorer för att studenten ska utveckla en beredskap att möta förändringar i arbetslivet. I kursen UK-Skolutveckling och utvärdering designar studenterna själva ett skolutvecklingsprojekt med hjälp av begrepp och teorier från utvärderingsforskning och aktuella styrdokument. Uppgiften innebär analys och problematisering av skolutveckling och utvärdering på mikro- och makronivå för att förbereda studenten för den egna professionen. Studenten tränar på att arbeta utforskande för att hitta, förstå och implementera lösningar på de aktuella problemen. Att arbeta med skolutveckling på detta sätt ger studenterna en beredskap att möta förändringar i arbetslivet och ta ansvar för utveckling och förändring.

Yrkesförberedelse med hjälp av kursmentorer och studievägledare

För att ytterligare stärka utbildningens professionsanknytning och härigenom utveckla studenternas beredskap att möta ett föränderligt arbetsliv har funktionen *kursmentorer* inrättats (Dnr LiU-2016-00519). Kursmentorer är verksamma lärare i fritidshem med särskild kompetens inom området. De ingår i UK-råd och ämnes-/FP-råd och medverkar i planering, genomförande och uppföljning av kurserna. Kursmentorererna knyter aktuella frågor från verksamhetsområdet till kursinnehåll och bidrar därmed till att tydliggöra arbetslivsperspektivet för studenterna. I kurserna exemplifierar och diskuterar de bl.a. planering, val av undervisningsinnehåll, likabehandlingsplaner och didaktiska så väl som metodiska överväganden. Som exempel kan nämnas kursen FP 2 där arbetar kursmentor och studenter med hur undervisning kan planeras i relation till fritidshemmets uppdrag och kursens ämnesinnehåll och med elevers lek i fritidshem kopplat till läroplanen. Kursmentorererna bidrar även med tillämplande innehåll i relation till lärarroll och ledarskap för grundlärare, inriktning fritidshem som är kontinuerligt återkommande inslag i utbildningen.

Alla studenter erbjuds möjlighet att diskutera sin framtida yrkesroll med UVs studievägledare som är specialiserade inom Grundlärarprogrammet. Studievägledarna ordnar också föredrag kring olika teman, t.ex. rösten som verktyg i klassrummet, att söka lärarlegitimation och skriva CV, och att arbeta i en mångkulturell skola. Vidare stöttar studievägledningen lärarsektionen i arbetet med en årlig *Lärarnas dag* som är en arbetsmarknadsdag med fokus på professions- och rekryteringsfrågor och som utgör en del i förberedelsen för arbetslivet. Här kan studenterna bl.a. träffa framtida arbetsgivare i regionen

Studentperspektiv på hur väl utbildningen förbereder för arbetslivet

För att följa upp studenternas perspektiv på hur väl utbildningen förbereder dem för arbetslivet ställs frågor i LiUs digitala *kursvärderingssystem KURT* om huruvida kursen har relevans för den kommande professionen. Studenterna anger sina svar på en skala 1-5, där 5 motsvarar högst relevans. Kursansvarig, lärare och kursmentor använder resultaten som underlag för eventuella revideringar inför kommande kursomgång. Kursvärderingar genomförda 2017 visar att studenterna rankar yrkesrelevansen högt i såväl VFU-kurser (4,52), FP-kurser (4,23), och UK-kurser (4,16). Att studenterna ser en tydlig koppling mellan kurserna och yrkesutövningen, inte bara i VFU-kurser utan även i programmets övriga kurser, tyder på att utbildningen lyckats väl i sin ambition att integrera ett arbetslivsperspektiv kontinuerligt genom utbildningen och möjliggöra för studenterna att utveckla en beredskap för arbetslivet.

Samverkan med avnämare och andra intressenter

VFU-delen av utbildningen förutsätter en genuin samverkan mellan universitetet och skolhuvudmännen i regionen. Samverkan med det omgivande samhället har stärkts ytterligare genom inrättandet av LiU Skolsamverkan, en samordnande plattform för kontakter mellan skola och universitet. I LiU Skolsamverkansråd ingår både representanter från skolhuvudmän i regionen och från lärarutbildningen, och här diskuteras bland annat frågor som rör VFU, vidareutbildning för skolpersonal, praktikinära forskning och forskningskommunikation. Med utgångspunkt i den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet genomför LiU skolsamverkan seminarieserien "Att utveckla digital kompetens" under våren 2018. I seminarieserien deltar verksamma lärare samt lärarutbildare för att gemensamt identifiera arbetssätt och arbetsformer som kan användas för att främja digitalt lärande och kompetens hos barn och elever samt hos lärarstudenterna.

I flera av utbildningens kurser finns utvecklade samarbeten med olika samhällsinstitutioner som skolor/fritidshem, museer, bibliotek och kommuner där studenterna får möta dessa genom t.ex. föreläsningar och studiebesök. Ett exempel är kursen FP 3 där Arbetets museum och Skogsstyrelsen/Skogen i skolan är samarbetspartners. Studenterna får guidade visningar på Arbetets museum där fokus ligger på hållbar utveckling, något som museet har i särskilt uppdrag att arbeta med medan Skogsstyrelsen genomför en exkursion tillsammans med studenterna där fokus är ökad kunskap och ökat intresse för skogen och utomhuspedagogik som redskap. Programmet anordnar också den återkommande Fritidshemsbiennalen i samarbete med Norrköpings och Linköpings kommuner. Biennalen riktar sig till yrkesverksamma lärare i fritidshem och programmets studenter inbjuds att delta. På biennalen presenteras aktuell forskning samt exempel på arbete i fritidshem.